

A MAGYAR
KODÁLY
TÁRSASÁG
HÍREI

2013/4

**A
MAGYAR
KODÁLY TÁRSASÁG
HÍREI**

**SZERKESZTI:
MÁRKUSNÉ NATTER-NÁD KLÁRA**

**XXXIV. évfolyam – 2013/4
december**

TARTALOM

Zenetudományi Konferencia Eősze László 90. születésnapja tiszteletére	
Bevezető – <i>Kollár Éva</i>	4
Az ismeretlen Sgambati az előadó szemszögéből – <i>Nagy Márta</i>	8
Eősze László Magyar Örökség díjas – <i>Szönyiné Szerző Katalin</i>	10
Dr. Eősze László szerepe a Nemzetközi Kodály Társaságban	
– <i>Gilbert De Greeve</i>	11
Budapesten tartott harmadik népzene tudományi szimpózium	
– <i>Riskó Kata</i>	16
Országos hangversenysorozat Verdi–Wagner–Erkel emlékére	23
Debreceni Verdi-Feszt – <i>Márkusné Natter-Nád Klára</i>	24
A Kecskeméti Kodály Kórus 125 éves – <i>Ittész Mihály</i>	27
A Pécsi Kamarakórus 55 éves Jubileumi Hangversenye	
– <i>Márkusné Natter-Nád Klára</i>	28
Az osztatlan tanárképzés – <i>Vas Bence</i>	33
Kodály és Kora – A Pécsi Kodály Zoltán Gimnázium	
megalakulásának 50. évfordulója.....	36
Az Agócsy emléktábla koszorúzása – <i>Varga Ildikó Rita Anna</i>	36
Konferencia	38
Ünnepi hangverseny; Ünnepi Kórusverseny – <i>M. N-N. K.</i>	38-42
Ugrin Gábor tiszteletére Emlékkoncert Tatabányán	
– <i>Sárköziné Pomázi Ágnes</i>	48
Magyar-olasz év – <i>B. Horváth Andrea</i>	51
Kodály és Köre, hangverseny Szegeden	55
KÖNYVISMERTETÉS	
Kodály Zoltán és az Universal Edition levélváltása – <i>Ittész Mihály</i>	56
Szokolay Sándor utolsó köszöntése – <i>Nagy Márta</i>	59

A címodalt Borsos Miklós alkotásával **Szántó Tibor** tervezte

A kiadványt Dobó Nándor tervezte

Kiadja a **Magyar Kodály Társaság**

Felelős kiadó: a **Magyar Kodály Társaság elnöke**

Adószámunk: 19040437-1-42

ISSN 0230-3639

Nyomda: László és Társa Bt.

Felelős vezető: László András

Kiadványunk támogatói

PRO RENOVANDA CULTURA HUNGARIAE

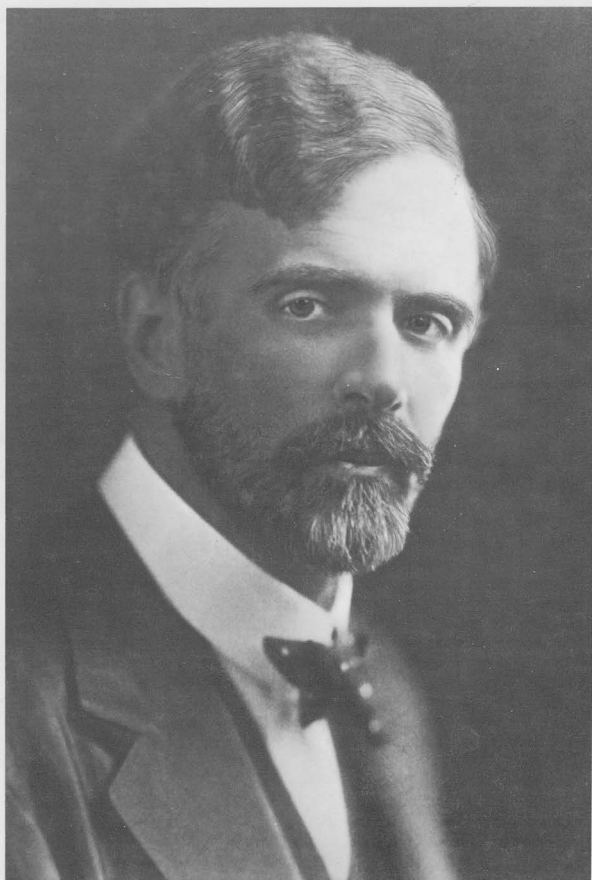
Nemzeti Kulturális Alap

EÖSZE LÁSZLÓ

KODÁLY ZOLTÁN

ÉLETE KÉPEKBEN ÉS DOKUMENTUMOKBAN

ZENEMŰKIADÓ

Zenetudományi konferencia

EŐSZE LÁSZLÓ

90. születésnapja tiszteletére

Erkel-, Szabolcsi Bence- és Széchenyi-díjas zenetörténész, a zenetudomány kandidátusa, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja, Magyar Örökség-díjas tiszteletére tartott a Magyar Művészeti Akadémia Zeneművészeti Tagozata és a Magyar Kodály Társaság konferenciát, a Szabolcsi Bence Zeneiskola előadótermében

(1052 Budapest, Vármege utca 9.)

2013. november 16-án

A rendezvény előkészítését Szőnyi Erzsébet professzor, a kortárs és jóbarát kezdeményezte. „Születésnap köszöntőjéből” idézünk: *Boldog az, aki remekművek közt tölti életét. Akinek az a képessége, hogy nagy mesterek kódolt üzeneteit közölni tudja embertársaival. Aki saját előadóművészi tapasztalatát elméleti tudásban képes kamatoztatni, s ezzel másoknak megvilágíthatja azt, ami különben rejtve maradna, mert Kodály szavait idézve: vannak a léleknek régiói, melyekbe csak a zene világít be.*”

Szőnyi Erzsébet a konferencián személyesen nem tudott résztvenni, az ülés vezetését *Kollár Éva* a Magyar Kodály Társaság társelnöke vállalta.

Bevezető

Tisztelt Elnök Úr, Akadémikus Hölgyek és Urak, tisztelt Kollégáink, kedves Barátaink, és főként tisztelt és szeretett Eősze László Tanár Úr!

Ünnepelni jöttünk! Kivételes alkalom ez a mai találkozó, amikor egy ragyogó szellemű tudósunk fejezhetjük ki tiszteletünket, 90. születésnapja alkalmából.

Szeretnénk fölillantani a szinte beláthatatlanul gazdag kutató életművet, amelynek csúcspontjain a szellemtörténet legkiválóbb alkotó művészei állnak. A kevésbé tapasztalt nemzedék tagjai csak föltételezhetik, hogy rögzös volt az út a csúcok felé, hiszen földrengető történelmi korokat kellett átélni, elképzelhetetlenül sok akadály és kitartó munka vezethetett el a mai napig. Mindez valóban csak úgy történhetett meg, hogy Eősze László tanár úr számára a kezdetektől világosan kirajzolódott a jelző táblák az éltető-ösztönző pontokhoz, az elérendő célokhoz és magasságokhoz. Fáradozása és munkával teli élete sikerhez vezette a kivételes képességű tudóst, a tiszta lelkű embert.

Köszönjük, hogy a mai alkalomra, a Magyar Művészeti Akadémia és a Magyar Kodály Társaság konferenciájára ilyen sokan eljöttek. Tiszteletadó konferenciánk megrendezésének gondolata *Szőnyi Erzsébet* professzor asszonyban fogalmazódott meg, és *Ittész Mihály* elnök úrral

közösen szervezték meg azt. Hálásan köszönjük nekik a lehetőséget, hogy együtt ünnepelhetünk. Váratlan betegsége miatt a távol maradó Szőnyi Erzsébet professzor asszony nevében is köszöntöm Önöket! Együttal örömmel adom át Elisabeth Moll asszony, amerikai kolléganőnk üdvözlését is, aki Forrai Katalin életművét kutatja, és nemrégiben kapott magas kitüntetését.

Az ünnepelt, Eősze László számos magas kitüntetését alig lehet föl-sorolni. 2013. március 15-én Széchenyi-díjat kapott. Akkor így nyilatkozott: „*Ha ezt a kitüntetést korábban kapom meg, biztos vagyok benne, hogy a köszönetemet újabb kutatásokkal fejeztem volna ki*”.

Később, 2013. szeptember 21-én, a Magyar Tud. Akadémián Szőnyiné Szerző Katalin méltatásában ez hangzott el: „*Eősze László Liszt Ferenc és Kodály Zoltán életművét feltáró zenetörténelmi munkássága Magyar Örökség!*” A tudós ekkor kapta meg a Magyar Örökség Díjat. Szeretnék rövid felütést adni a hatalmas életmű bemutatásához, és az ezután következő előadásokhoz. Kit ünnepelünk tehát ma, 90. születésnapja alkalmából?

Eősze László a magyar és a nemzetközi zenetudomány kimagasló egyénisége. Kodály Zoltán és Liszt Ferenc életművét dolgozta föl, az egyetemes operatörténetben Giuseppe Verdi és Richard Wagner életútját kutatta. Forrásanyag-értékű munkásságával, valamint számtalan más alapvető művével, nemzetközi tevékenységével, a Zeneműkiadónál végzett meghatározó jelentőségű, több évtizedes intézményvezetésével, teljességet teremtő, példaértékű életpályájával itthon és a zenei nagyvilágban a legmagasabb elismerést vívta ki.

Eősze László 1923. november 17-én, két nappal Kodály Psalmus Hungaricus oratóriumának bemutatója előtt született. Kiváló zongorista volt, felsőfokú zenei tanulmányai mellett német-olasz és esztétika szakon tanult a Pázmány Péter Tudományegyetemen. Egész életét betöltötte a zene és a bölcsészettudomány. 1945-ben német nyelvű bölcsész-doktori disszertációt írt „*Liszt Ferenc és a német romantika*” címmel. 1953-tól foglalkozott Kodály Zoltán műveivel, és ez irányú munkássága kiemelte őt kortársai közül, hiszen Kodály maga kérte, hogy írja meg életrajzát, és ez a kutatói irányultság, ez a személyes kapcsolat az, amely őszinte és kölcsönös tiszteletté, majd pedig barátsággá vált. Eősze Lászlónak sikerült teljes képet rajzolni Kodály Zoltán zeneszerzői, zenepedagógiai és nemzetnevelői életművéről.

2003-ban, 80 évesen az Ünnepelt elnyerte a Magyar Alkotóművészek Zenei Tagozatának Nagydíját. Dr. Berlász Melinda méltatta a kiváló tudóst: „*...a Kodály-biográfiának és a Kodály-ikonográfiának alapjait Eősze László publikációi teremteték meg a magyar és az idegen nyelvű szakirodalom terén... Őt évtizeden át közzétett tanulmányaiban, kötetekben a Kodály-életmű legkülönfélébb műfaji és stílári kérdései foglalkoztatták: minden egyes munkáját Kodály szellemi sugárzásának történéshű közvetítése hatja át.*”

(A laudáció elhangzott 2003. XII. 19-én, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete Báthori utcai termében.)

Szellemi életünket Eősze László számtalan könyve, cikke és elemző tanulmánya gazdagítja, amelyek megtermékenyítik a mai nemzedék gondolkodását is. Fáradhatatlan alaposága, mély tudása példaként áll a fiatal kutatók, előadóművészek és zenetanárok előtt. Az ő nevükben is hálásan köszönjük Tanár úr tevékenységének ragyogó eredményeit.

Befejezésül fontos megbízást kell teljesítenem:

Kedves kötelességem, hogy elmondjam, Eősze László szelíd és szeretet árasztó életútjának fontos pillére, értékes ékköve a Szőnyi Erzsébettel való barátsága. A zenei együttműködés a múlt század közepén kezdődött, és közel 70 éve tart ma is, töretlenül. Ezt maga, a 90. születésnapjához közeledő Kossuth-díjas zeneszerző, a Kodály tanítvány és világhírű zenetanár, a Magyar Kodály Társaság korábbi elnöke, Szőnyi Erzsébet professzor hangsúlyozta tegnapi telefonbeszélgetésünk alkalmával. Kérte, hogy távollétében föltétlenül említsem meg ezt Önöknek. Azt hiszem, ilyen ritka, gyémánt tisztaságú barátság talán nincs is több a földön. Szőnyi tanárnő nevében is, mindnyájan azt kívánjuk: jó egészségben éltesse az Isten Eősze László Tanár Urat!

A konferencia programja:

SZŐNYINÉ SZERZŐ KATALIN: Eősze László munkássága
ITTZÉS MIHÁLY: Eősze László – Kodály Zoltán életrajzírója,
életművének kutatója és szószólója

Kodály Zoltán: Adagio

Előadják: SZECSÓDI FERENC – hegedű, NAGY MÁRTA – zongora

BÓNIS FERENC: Amerikai délibáb. Kodály Zoltán és
tanítványa, Balogh Ernő

Kodály Zoltán–Szigeti József:

Intermezzo a Háry János c. daljátékából

Előadják: SZECSÓDI FERENC – hegedű, NAGY MÁRTA – zongora

Kávészünet

HAMBURGER KLÁRA: Liszt levelek a berlini Állami Könyvtárban

ECKHARDT MÁRIA: Sgambati művek Liszt kottatárában

Sgambati, Giovanni: Két zongoradarab: Idillio, Marcia

Liszt Ferenc: Au bord d'une source

Előadja: NAGY MÁRTA

Ebédészünet

BORONKAY ANTAL: Eősze László és az Editio Musica Budapest

Sgambati, Giovanni: Tu sei proprio come un fi ore
(Heinrich Heine verse: Du bist wie eine Blume)

Wagner, Richard: Álmodok – Wesendonk-dalok, 5.

Előadják: TOKODY ILONA – ének, NAGY MÁRTA – zongora

GILBERT DE GREEVE: Eősze László és a Nemzetközi Kodály Társaság

Verdi, Giuseppe: Ave Maria

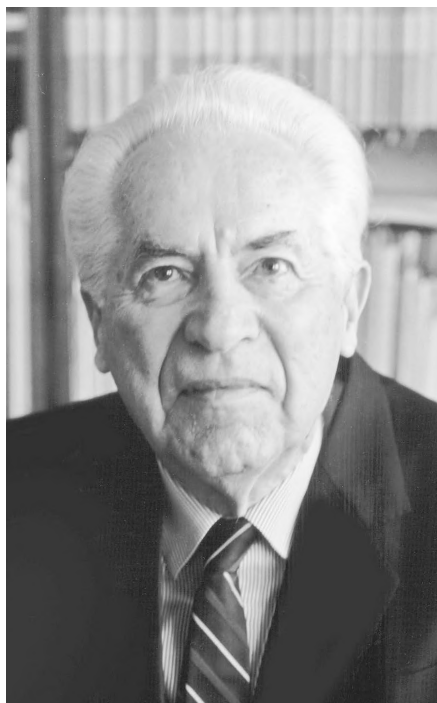
Kodály Zoltán: Norvég leányok (Weöres Sándor verse)

Előadja a GEMMA ÉNEKEGYÜTTES, vezényel TÓTH MÁRTON

ÉLET ÉS MŰ

Zenatudományi tanulmányok

Emlékkönyv
Eősze László tiszteletére

Eősze László zenetörténész, zenei író, a 20. század második felében a magyar zeneműkiadás egyik meghatározó alakja 2013. november 17-én ünnepli 90. születésnapját. A tiszteletére rendezett konferencia előadásaiból és más tanulmányokból összeállított kötetel köszöntjük őt, aki Kodály életrajzírójaként, életművének kutatójaként és szószólójaként, Verdi és Wagner életművét népszerűsítő könyvek szerzőjeként és a Liszt-irodalmat gazdagító kutatóként szerzett elévülhetetlen érdemeket.

Az EDITIO MUSICA BUDAPEST 2013 – kiadásában megjelent emlékkönyv szerzői:

ALMÁSI ISTVÁN, BERLÁSZ MELINDA, BÓNIS FERENC,
BORONKAY ANTAL, GILBERT DE GREEVE, ECKHARDT MÁRIA,
EŐSZE LÁSZLÓ, ITTZÉS MIHÁLY, SZABÓ MIKLÓS,
SZŐNYI ERSZÉBET, SZŐNYINÉ SZERZŐ KATALIN, TÓTHPÁL JÓZSEF

*

Az Eősze-emlékkönyvet ITTZÉS MIHÁLY, a kötet szerkesztője mutatta be. A jelenlévők megkapták a könyvet, amit a szerző dedikációja tett még értékesebbé.

Köszöntések, és a befejezésül rendezett fogadás közvetlen baráti beszélgetései hozzájárultak, hogy emlékezetessé tegyék a megjelentek számára, az Eősze László tiszteletére rendezett konferenciát.

M.N-N K

Az ismeretlen Sgambati az előadó szemszögéből

Dr. Eősze László 90. születésnapja tiszteletére rendezett egész napos konferencián hangzott el *Eckhardt Mária* előadása *Giovanni Sgambatiról*, Liszt legkedvesebb és legtehetségesebb olasz tanítványáról.

A téma többszörösen is kapcsolódott az ünnepelthez: Eősze László kutatásának köszönhetően sikerült számos eredeti Liszt kéziratot, fotót és kottát megszerezni a magyar állam számára, ill. Keresztury Dezső által megvásárolni a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetének. A családi Sgambati gyűjteményből származó 75 dokumentumhoz csatlakozott Eckhardt Mária előadása a budapesti Liszt hagyományokban található Sgambati művekről.

Nem gondoltam volna ez év júniusában Prágában, miközben Sass Sylviával sétáltam, hogy beszélgetésünknek hamarosan szerves folytatása lesz. A római Dante-termet emlegettük, ahol 1866-ban Sgambati vezényletével bemutatták többek között Liszt Dante szimfóniáját. „A Sala Dante” ma már nem létezik olyan formában, mint Liszt idején, de most is a Palazzo Poli emeletén található: a Trevi kút szemközti része közös a palota egyik oldalfalával. (Idén a Római Balassi Intézet is kapott meghívást, Sass Sylvia növendékei adtak itt nagyszerű Verdi hangversenyt a bicentenárium alkalmából.) Csak a Liszt szakirodalomból ismertem Sgambatit, de ezt megelőzően soha senkitől nem hallottam nevét.

Pár nappal később felhívott Eckhardt Mária, s megkérdezte, lenne-e kedvem a novemberi konferencián pár művel illusztrálni a budapesti Sgambati gyűjteményről szóló előadását. Mondanom sem kell, mily nagy öröömre szolgált a felkérés. Nemcsak betekinhettem Liszt hagyatékába, hanem kézhez is vehettem a zongorakottákat és a dalokat! Teljesen szabad kezet kaptam, mely darabokat választom a 2 etűd, a Gavotte, a Notturmo és a 8 karakterdarabot tartalmazó Album – „Repülő levelek” alcímmel – illetve a 4 dal közül. Mivel Magyarországon egyáltalán nem ismert Sgambati, a hagyatékban fellelhető szerzeményein keresztül próbáltam belelátni életművébe.

Első benyomásom az volt, látszik, hogy a zeneszerző Sgambati első-sorban zongorista, mivel művei nagyon hangszerszerűek. Valószínűleg nagy keze lehetett, mert dús akkordjait igen gyakran tágfekvésben írja. Muzsikája sokszor virtuozitást igényel, de mégsem üres szalonzene.

Szinte mindenütt az olasz melódia uralkodik nála. Dallamszerkesztése változatos és igen szövevényes, Schumannra emlékeztet: néha szopránfekvésben, illetve a basszusban, de leggyakrabban megosztva a két kézben, középen találjuk a kiemelendő melódiát. Néha Brahms jutott eszembe, bár Sgambati nem oly borongós, s általában nem meditatív. Egyszerűen csak áradnak sorai.

Liszt hatását nem lehet közvetlenül észrevenni, kivéve annyit, hogy Sgambati is szeret mollbeli akkordokat dúr tonalitásba belecsempészni. Modalításra utaló példát az általam megismert művekben nem találtam. Ami számomra furcsa, hogy több helyen fel lehet fedezni Sgambatinál egy-egy erőltetett modulációt, s ezeket érintetlenül hagyta Mestere. Talán azért, mert növendékét a 30 év korkülönbség ellenére is kollégaként tisztelte? Kizárólag a dalokban él azzal az eszközzel, amit Liszt is többször alkalmaz: ütemeken keresztül, minden kíséret nélkül egyedül hangja az énekes szólistát.

Formailag is hagyományosnak mondható: nagyon gyakran visszatér darabjaiban az első rész, természetesen némi variánssal (pl. a dalok szövegében szótagszámbeli változás miatt, vagy visszatéréskor a kíséretben a kezdeti tömör akkordok helyett virtuóz felbontásokat használ.)

Ha röviden kellene jellemeznem Sgambatit, azt mondanám: tipikusan romantikus szerző, stílusa olyan, mint kora építészete, eklektikus.

Zenéje könnyen befogadható, jól játszható, ezért nagyon örülnék, ha mielőbb elhangozhatnának szóló- és kamaraművei, pl. két zongoraötöse, dalai, szimfóniája stb. magyarországi koncertpódiumokon is.

Nagy Márta

Eckhardt Mária előadása megtalálható az ÉLET ÉS MŰ című, most megjelent Eősze Lászlóról szóló antológiában. Editio Musica Budapest 2013.

Eősze László Magyar Örökség díjas

A magyar zenetudomány nagy örömnépe ez a mai nap. Tudományágunk köréből először kapja meg a Magyar Örökség díjat köztünk élő kollegánk, dr. Eősze László zenetudós, a MMA rendes tagja, aki rövidesen 90. születésnapját ünnepelheti. A javaslattevők azt a mintegy hét évtizedes életpályát jutalmazták ezúttal, mely Liszt Ferenc és Kodály Zoltán életművének tudományos feltárásával, 32 évnyi meghatározó zeneműkiadói tevékenységével múlhatatlan érdemeket szerzett a nemzeti emlékezet zenei értékeinek megőrzésében, méltó továbbadásában.

Életpályáját áttekintve bizton állíthatjuk, hogy az 1923. november 17-én, két nappal Kodály Psalmus Hungaricusának bemutatója előtt született Eősze László a Jóisten kegyeltje. Bár életét kortársaihoz hasonlóan nem kerülték el a magyar történelem viharos sorsfordulói, Eősze László hatalmas életművével, szeretetre méltó lényével az örök emberi értékek, egyben a magyar sorsvállalás példamutató képviselője.

8 éves korában kezdte zenei tanulmányait, majd a Kodály-iskolához tartozó Horusitzky Zoltánnál folytatott 10 éves közép- és felsőfokú zenei tanulmányokkal párhuzamosan 1941-ben iratkozott be a Pázmány Péter Tudományegyetem német-, olasz-irodalom, esztétika szakára. Zene és bölcsészettudomány párosításából akkor vált igazán avatott zenetudóssá, amikor 1945-ben németnyelvű bölcsészdoktori értekezését zenetörténeti témával, „*Franz Liszt und die deutsche Romantik*” címmel védte meg. 1943 nyarán, egy wiesbadeni mesterkursusnál Walter Gieseking körében még ígéretes zongoraművészi karriert is jósoltak neki. De a megálmodott művészi-tudományos karriert a háború végnapjai, majd 1945-től 1955-ig az újrakezdés nehézségei mintegy jó évtizedre parkoló pályára tették.

1953-tól talált végre ismét magára: Kodály gyermekkarairól írt kiváló zenetudományi tanulmánya alapján Eősze Lászlót maga a Mester kérte fel életrajzírójául. Ezzel a gesztussal egész életére szóló feladatot és küldetést kapott. Egymás után születő forrásértékű Kodályról szóló magyar és idegen nyelvű könyvei, tanulmányai, cikkei, Kodály szellemében végzett közéleti tevékenysége mindvégig szintézisben látta és láttatta Kodály zeneszerzői, zenepedagógiai és nemzetnevelői szellemi örökségét, az egész világ számára adaptálható üzenetét.

Diákéveinek Liszt örökségéhez az olasz államtól kapott tudományos ösztöndíjak vezették vissza. 34 olasz magán- és közgyűjtemény Liszt szempontú átvizsgálásával, „119 római Liszt dokumentum” c. alapvető könyvével, Eősze László önmagában is jelentős opusszal járult hozzá a hazai Liszt-kutatás történetéhez. De Liszt hazai képviselőjében - 1955-től 1987-ig tartó zeneműkiadói munkaköreiben – még tovább is lépett. Mű-

vészeti vezetőként az ő ötlete volt az Új Liszt Összkiadás tudományos közreadásának elindítása, a hatalmas tudományos vállalkozáshoz tartozó Liszt-kutatóműhely felállítása és vezetői menedzselése, mely 1970 óta Liszt zongoraműveinek kiadásával a magyar zenei élet egyik legfontosabb zenetudományi korpuszává vált. Napjainkig már több mint 740 Liszt-mű jött ki, s hamarosan az 52. kötet megjelenését várhatjuk. A magyar zenetudós-zeneszerző közreadók közül Mező Imre és Sulyok Imre áldozatos, több évtizedes munkáját, az új nemzedék képviselőiben Kaczmarczyk Adrienne muzikológus nevét kell e helyen első sorban megemlítenünk.

A Liszt- és Kodály-kutató Eősze László portréjához közönségnevelő operatortörténeti munkái, több nyelven is megjelent Verdi és Wagner könyvei, szépírói erényeket felmutató zenei esszéi is hozzátartoznak, melyek csupán színezik, de alapvetően nem módosítják Eősze László munkásságáról alkotott tisztelgő véleményünket:

„Eősze László Liszt Ferenc és Kodály Zoltán életművének zenetörténeti feltárása Magyar Örökség”, olyan magasrendű zenei országépítés, melyhez tiszta szívből, nagy szeretettel gratulálunk!

Szőnyiné Szerző Katalin

2013. szeptember 21-én elmondott laudáció szerkesztett változata.

Dr. Eősze László szerepe a Nemzetközi Kodály Társaságban

Hölgyeim és Uraim!

Alig van szívet melengetőbb alkalom, mint amikor egy régi jó barátot köszönthetek nagy tisztelettel. A dolog még egyszerűbb olyankor, ha én vagyok „az egyetlen” szónok. Beszélhetek ennek a barátnak a személyiségéről, pályájáról, publikációiról, kitüntetéseiről, stb. ... De ha arról van szó, hogy egy „szimpóziumot” szerveznek az ünnepeltnek, akkor nyilvánvaló, hogy az illetőnek óriási eredményei vannak, így tehát több szónokra is szükség van. Ekkor mindjárt sokkal nehezebb lesz a feladat, és valós a veszély, hogy a szónokok vég nélkül ismételtetik ugyanazokat a személyiségjegyeket, eseményeket a pályájáról, a publikációit, kitüntetéseit, stb. Különösképpen, ha a szimpózium többi előadói szintén prominens szakértők az ünnepelt szakterületén... Így aztán a biztonság kedvéért úgy döntöttem, hogy arról fogok beszélni, hogy *Eősze dr.* milyen szerepet játszott a Nemzetközi Kodály Társaság alapításában és fejlődésében.

Elnézésüket kérem ezért a hosszas bevezetőért, de világossá akartam tenni, hogy az én felszólalásom nem „tudományos jellegű” lesz, hanem inkább „történelmi és személyes”.

Hogy Eősze doktort megismertem, közvetlenül *Kodály Zoltánnak* köszönhetem... Ő (mármint Kodály) volt az oka annak, hogy eljöttem Magyarországra és személyes tapasztalatot szerezhettem a jó zeneoktatás magyar modelljének kiemelkedő eredményeiről. Első látogatásom 1971-ben volt, és szerencsémre hamarosan találkoztam *Szőnyi Erzsébet* professzorral. Nem is lehet jobb vezetőt kívánni az akkori magyar zene és zeneoktatás gazdag tárházának felfedezéséhez. Azonnal szükségét éreztem annak, hogy másokkal is találkozzam, akik személyesen ismerték Kodályt, akik együtt dolgoztak vele és tanulmányozták az életét és munkásságát. Így aztán röviddel 1971 után találkoztam Bárdos Lajossal, Vikár Lászlóval és ... Eősze Lászlóval, hogy csak néhányat említsek. Később természetesen volt szerencsém találkozni és beszélni Kodály Zoltánnéval is.

Eősze doktorral az első pillanattól kezdve nagyszerű volt a kapcsolat. Ő kedves ember, aki mindig szakított időt arra, hogy jó tanácsokkal lásson el, amikor szükségem volt rá. Azokban az első években csak néhányszor találkoztunk. De aztán elérkezett 1975 és a II. Nemzetközi Kodály Szimpózium Kecskeméten, ahol megalakult a Nemzetközi Kodály Társaság. A Társaság alapító tagjaként figyelemmel kísérhettem a folyamatot, és az a tény, hogy Eősze doktor, a jólismert zene-tudós és kiadói szakember elvállalta az ügyvezető titkári tisztséget, jó induló lendületet adott a Társaságnak. Egy személyes esemény miatt, ami az alapításkor történt, távol maradtam a Társaságtól 1979-ig, amikor is Szőnyi Erzsébet megkért, hogy térjek vissza és vegyek részt a IV. Nemzetközi Kodály Szimpóziumon Sydney-ben, Ausztráliában. Amikor az V. Szimpózium zajlott a japán Sapporo-ban, megkérdeztek, hogy vállalnám-e a VI. megrendezését Antwerpenben, Belgiumban. Ez volt az a pont, amitől kezdve Eősze Lászlóval való barátságom egyre szorosabbá vált.

Az 1983-as antwerpeni szimpózium előkészülete két évvel korábban kezdődött. Ezen a szimpóziumon alelnökké választottak, és ezt a pozíciót egészen 1995-ig betöltöttem – ez volt az az év, amikor László visszavonult az ügyvezető titkári teendőktől és *Vandulek Lili* vette át a helyét. De, hölgyeim és uraim, ez azt is jelenti, hogy 1981 óta, már több mint 32 éve szerencsém van Eősze doktort ismerhetni.

Megint csak elnézést kérek ezért a hosszú fejezetért, de úgy éreztem, hogy szükség van rá, hogy illusztrálja, hogy én valóban első kézből tanúsíthatom, hogy Eősze doktor milyen fontos szerepet játszott az IKS életében és milyen elkötelezettséggel szolgált. Tulajdonképpen, ha megengednek egy közbevetést nekem: miközben írtam ezt az előadást, az volt az érzésem, mintha egy kissé szonátaformát venne fel. Talán olyas-

mi, mint egy Beethoven szonáta, bevezetéssel és exozícióval, ahová épp most eljutottunk. Végül is úgy gondoltam, hogy egy szonáta mindenképpen jó tisztelgés egy zenetudós előtt, aki egyszermind maga is nagyszerű zenész. De ne féljenek, a kidolgozás, a visszatérés és a kóda rövidebb lesz, ígérem.

Hogy jól meg tudják érteni milyen kivételes szerepet játszott Eősze doktor az IKS-ben, beszélnem kell egy kicsit az elnökség felépítéséről. Az első elnökségben az elnök ausztrál volt, a két alelnök magyar, a titkárpénztáros amerikai, a három igazgató pedig olasz, kanadai, illetve magyar. Természetesen *Kodály Zoltánné* kezdetől fogva örökös tiszteletbeli elnök volt.

Az elnökség évente csak egyszer találkozik (abban az időben ez rendszerint márciusban volt), és az első elnökségben még négy magyar volt. De a Társaság életének „gyakorlati” megszervezése (a tagsági ügyek, tagdíjak kezelése, levelezés, állami támogatás igénylése, a félévente megjelenő Bulletin...) mind-mind Eősze doktorra maradt, egy részmunkaidős könyvelő segítségével a pénzügyek intézésében. És László nemcsak egy hang nélkül dolgozott, de el is végzett mindent. Adminisztrálta a tagságokat, támogatásért tárgyalt a minisztériummal, válaszolt a tagok leveleire, és intézte azt a többi mindent, ami a Társaság életbentartásához szükséges volt. És azt se felejtjük el, hogy akkoriban még nem volt e-mail. A kezdetekben még telefax sem... El tudják képzelni, hogy milyen problematikus volt együttműködni egy olyan elnökkel, aki szó szerint a világ másik végén lakott?

Még nehezebb lett a helyzet, amikor 1983-ban Dr. Kazuyuki Tanimoto lett az elnök Japánból, és csak három magyar maradt az elnökségben. A kommunikáció még nehezebb lett, és az egész Társaság súlya László vállára nehezedett.

Mégis, mindezekben az években a legnagyobb kihívást a Bulletin kiadása jelentette. Számos esetre emlékszem, amikor az éves értekezlet során kérve kérte az elnökség tagjait, hogy segítsenek jó és érdekes cikkeket találni. (A szimpóziumi évek egy kicsit könnyebbek voltak, amikor meg lehetett jelentetni az előadásokat.) Az elnökségi tagok szándéka dicséretes volt, de többnyire megmaradt az ígéretek szintjén, és tisztára „bűvészmutatvány” volt, hogy László mégis mindig meg tudta jelentetni a Bulletin-t. Ez egy „nagy szóló” lehetne ebben a szonátában... hölgyeim és uraim, abban az időben László *maga volt* a Társaság. Az elnökség mindenben támogatta, de a munka 90%-át ő végezte.

És persze ahogy az évek haladtak, az IKS szervezése egyre több és egyre összetettebb munkát igényelt. Például a pénzügyek. A magyar kormánytól kapott támogatás egyre csökkent, különösképpen 1989 után. Egyre rosszabb lett a helyzet. Ugyanakkor a postai és nyomdaköltségek, az elnökség utaztatása és elszállásolása egyre többbe került... Másszóval: a kiadások és bevételek közötti rés egyre tágult. Ebben az időben, sőt

később még inkább, amikor már Vandulek Lili lett az utódja, Eősze doktor tekintélye és személyes elkötelezettsége – többek között alapítványi ügyekben – nagyon fontos volt. Bár 1995-ben visszavonult ügyvezető titkári teendőitől, továbbra is segítette tanácsaival Lilit, hogy hol találhat támogatást. Amikor 1999-ben elnök lettem, ő és szeretett felesége, *Marci* azok között voltak, akikkel leggyakrabban találkoztam, amikor Budapestre jöttem. Minden pillanatát szép emlékként őrzöm az Attila úti otthonukban velük töltött estéknél. Ebben az időben fedeztem fel László egy másik tulajdonságát: szenvedélyes szeretetét a mediterrán kultúrák iránt. Órákon keresztül hallgattam, ahogy mesélt azokról a helyekről, melyeket legutóbbi útjukon meglátogattak. Többet tanultam tőle, mint számos könyvből, amit az adott területről olvastam, mivel nemcsak az volt az érdekes, „amit” mondott, hanem a „lélkedés” is, ahogy ecsetelte a szépségeiket. Ilyenkor eszembe jutott közös barátunk, *Denijs Dille* professzor, aki egyszer azt mondta, hogy ő sosem „tanít”, hanem „elmond”... Dille professzor a francia kifejezést használta: „je n’enseigne pas; je raconte”. László is pontosan ezt csinálta: újraalkotta a szépséget az ember szeme előtt.

Eddig tartott a kidolgozás. Most haladjunk tovább a visszatéréshez és vonjunk le néhány következtetést. Dr. Eősze László, szerző, kiadó és még sok más, nem csak egy olyan zenetudós, aki ideje nagy részét Kodály Zoltán életművének szentelte, aki csodálatosan írt az operáról, aki segítette más publikációk létrejöttét, stb., ő „verbéli művész” is. Ezen azt értem, hogy zenetudósi munkáját mindig úgy végezte, hogy a zenét szolgálja és megmutassa a szépségét. Ez az egyik olyan személyiségjegye, amit nagyon csodálok.

László azt is felismerte, hogy milyen nagy jelentősége van a nemzetközi együttműködésnek, Kodály Zoltán 1961-es szavainak értelmében, amikor azt mondta a Második Budapesti Nemzetközi Zenetudományi Konferencián: „*Csak szoros nemzetközi együttműködéstől várhatunk sikert.*”

Egy cikkben A Kodály módszer jövőjéről (melyet az IKS Bulletin 1984-ben jelentetett meg) László ezt írta Kodályról: „*egyetemessége és nemzetközi jelentősége mindazonáltal nyilvánvaló. Művészetének egyik fő jellemzősége az szintézisre való törekvés volt. Sok szállal kötődött az egyetemes zenetörténet fő vonulataihoz (Palesztrínától Debussyig), szerzeményei mégsem váltak eklektikussá: egyrészt az európai jellemvonások, másrészt a magyar jellemzők egyéni hangvétellel olvadtak össze.*”

Ami különösen megkapott ebben a mondatban, az az a kifejezés volt, hogy *egyéni hangvétel*. Másszóval: az általa ismert és tanulmányozott sok különféle stílus dacára Kodály mindig „autentikus” maradt. Ahogy a néhai *Alexander Ringer* professzor oly jól megfogalmazta *Vir justus in musica* című írásában: „*Kodály, generációja bármely más muzikusánál*

jobban megtestesítette a *Vir Justus* platoni ideálját, mentes volt minden oda nem tartozó szemponttól, csak a saját megingathatatlan lelkiismerete és alkotó ihlete parancsait követte, és ezzel hosszan tartó jótékony hatást gyakorolt mindenkire, aki hitt abban, hogy a zene az egész emberi fejlődés sarkalatos pontja.”

Ennek a hitelességnek a megtartása ez egyik legnagyobb kihívás a jövőre nézve. És egyértelmű, hogy a hitelesség megőrzését nem intézmények tudják biztosítani, hanem nagyszerű férfiak és nők, akik készek egész életükben Kodály Zoltán szellemében dolgozni.

Hölgyeim és uraim, már csak egy rövid kóda van hátra. És mi szolgálhatná ezt jobban, mint ha hagyjuk Lászlót magát beszélni. 1995-ben, amikor visszavonult az IKS ügyvezető titkári posztjáról, ezt írta a Bulletinben:

„Ez az IKS Bulletin utolsó száma, amit én szerkesztek. Közel 20 évi szolgálat után most visszavonulok. Büszke vagyok rá, hogy én lehettem az IKS első ügyvezető titkára, és örülök, hogy a nehéz idők ellenére az IKS nemhogy túlélni volt képes, de meg is erősödött. Jelenleg a világ 36 országában vannak tagjaink, és 15 országban működik nemzeti Kodály Társaság. Ez bizonyítja, hogy mekkora erővel bírnak az általunk hol jobban, hol rosszabbul képviselt gondolatok. Az Assisi-beli XII. Nemzetközi Kodály Szimpóziumra készített írásom nem csak búcsú – egyúttal vallomás is: a gyermekkarok elemzésével Kodály időszerűségét hirdetem, melyet talán ezek a kis mesterművek bizonyítanak a legjobban, megújítva az európai kórusirodalmat. Úgy gondolom, ebben mindnyájan egyetérthetünk. Végül pedig szeretnék köszönetet mondani az elnökségnek és a Társaság minden egyes tagjának azért a támogatásért, melyet számomra az elmúlt két évtizedben nyújtottak, hogy teljesíthessem a feladataimat. További hatékony munkálkodást kívánok, valamint sok sikert mind az újonnan megválasztott elnökségnek és nemzeti társaságainknak, mind pedig egyéni tagjainknak. Remélem, hogy a magam részéről továbbra is hozzá tudok majd járulni közös céljaink megvalósításához – egyszerű alapító tagként.”

Eddig tartott a „tisztelet-szonáta” Dr. Eöszte Lászlóért.

Ó igen, csak még egy dolgot. (Mint már említettem, egy Beethoven szonátára gondoltam, és néhány további szép kadencia hozzáillesztése még bizonyára elfogadható.)

László, köszönet mindenért! Kitűnő könyveidért, minden zenetudományi tevékenységedért, az IKS-ért végzett munkádért és barátságodért. És emlékezz arra, amit Samuel Ullman írt egyik gyönyörű versében az ifjúságról: Lehetsz bár 60 vagy 16 éves, minden ember szívében él a csoda csábítása, amíg antennáid kinyújtod, hogy elcsípd az optimizmus hullámain, reményed van rá, hogy ifjú maradj ... kilencven évesen is.

Sok szeretettel gratulálok!

Gilbert De Greeve

THIRD SYMPOSIUM
OF THE ICTM STUDY GROUP
FOR MULTIPART MUSIC

12-16 September 2013
Budapest, Hungary

BUDAPESTEN tartottak egy rangos nemzetközi népzene tudományi szimpóziumot

A magyar népzene kutatás köztudottan korán bekapcsolódott a nemzetközi népzene tudomány vérkeringésébe. A tudományág legnagyobb nemzetközi szervezete, a mai nevén **International Council for Traditional Music ICTM** (*A Hagyományos Zene Nemzetközi Tanácsa*) alapítását olyan személyiségek készítették elő, mint *Bartók Béla*, a megalakításnak közvetlen előkészítésében pedig közismert *Lajtha László* szerepe, aki 1947-ben Londonban jelen volt az alakuló ülésen. 1964-ben a nemzetközi szervezet Budapesten tartotta egyik legelső konferenciáját, akkori

elnöke, *Kodály Zoltán* vezetésével, *Rajeczky Benjamin* és *Járdányi Pál* előkészítő munkájának köszönhetően.

A szervezet – melynek vezetőségi tagjai között is folyamatosan voltak kiváló magyar népzene kutatók – azóta jelentősen kibővült, s számos munkacsoportja jött létre. Egyik legfiatalabb a 2009-ben alapított csoport, a *Multipart Music Study Group*, azaz a többszólamú hagyományos zenével foglalkozó munkacsoport.

A csoport 3. nemzetközi szimpóziumát 2013. szeptember 13-17-ig Magyarországon az MTA BTK Zene tudományi Intézetében tartották több, mint harminc aktív előadó részvételével,

Hazai részről a szervezet történeti és hangszeres munkacsoportjának tagja, és korábban a Magyar Nemzeti Bizottság elnöki tisztet tíz éven keresztül betöltött **Tari Lujza** szervezte. Ő idén tavasszal részt vett a csoport, egy európai albizottságnak bécsi konferenciáján, ahol a határokon túl kisebbségben élő magyarság körében az elmúlt 2-3 évtized alatt mutatkozó többszólamú jelenségekről tartott előadást.

A szimpózium ünnepélyes megnyitóján beszédet mondott *Paládi-Kovács Attila*, az MTA Nyelv- és Irodalomtudományi Osztályának elnöke, *Richter Pál*, a Zenetudományi Intézet igazgatója, *Tari Lujza*, a szimpózium hazai szervezője, az ICTM vezetőségének képviselőjében *Svanibor Pettan* főttkár, valamint a Multipart Music csoport vezetője, a Bécsben működő albán *Ardian Ahmedaja*.

A megnyitón a témához illően többszólamú népzene szólalt meg Magyarországról. Bár a mi népzeneink alapvetően egyszólamú, a hazai szervező kifejezésre kívánta juttatni, hogy azért nálunk is van mit keresnie egy ilyen tudományos találkozásnak, hiszen hazai nemzetiségeink bőven élnek a többszólamúsággal. Így díszes ünnepi népviseletben német népdalokat énekelt a Solymári Hagyományörző Asszonykórus (vezetőjük Marlokné Cservényik Magdolna).

A Liszt Ferenc zeneművészeti Egyetem Népzenei Tanszékének magyarországi horvát és magyar származású hallgatóiból alakult tamburazenekar pedig délszláv és magyar dallamokat játszott a Dráva-menti terület zenei hagyományából.

A szimpózium olasz, albán, észt és magyar (utóbbi a szervező) program-bizottsága három témát hirdetett meg. Az első szekció a többszólamúsághoz kapcsolódó terminológiai problémákat tárgyalta. A különböző népzeneinkben és hagyományos zenékben számtalan fajta többszólamú gyakorlat

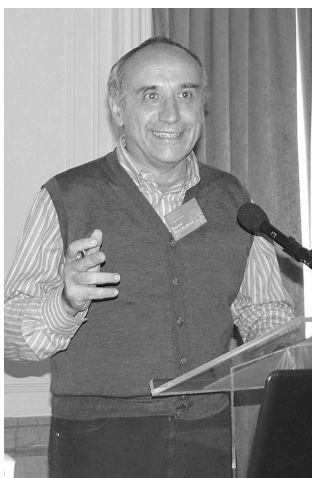

létezik. E sajátos jelenségek leírására a kutatók szívesen használják a helyi speciális terminust, vagy alakítanak ki saját kifejezést. Ugyanakkor szükséges, hogy a különböző nevek azonos tartalmat takarjanak, hiszen a sokféle jelenség különböző általános alaptípusokba, például heterofónia, burdonhangzás, hangköz-, vagy akkordpárhuzam kategóriájába sorolható. Az elhangzott előadásokon nemcsak terminológiai problémákkal, hanem helyi jelenségek bemutatásán és tipizálásán keresztül orosz (*Ulrich Morgenstein* Ausztria, *Žanna Pärtlas* – Észtország) és maláj (*Larry Francis Hilarian* – Szingapúr) népi többszólamúsággal ismerkedhettünk,

s fedezhettük fel újra, hogy az olyan magyar népzeneből ismert többszólamú jelenségek, mint a burdonhangzás (nálunk pl. a dudautánzás hegedűn) alapján véve mennyire általánosak a vokális zenében is.

Két további szekció foglalkozott az egyén közösségben, azon belül is a többszólamú gyakorlat megvalósulásában, alakulásában betöltött zenei szerepével. Tari Lujza általános elvi kérdések tisztázásán túl vizsgálta az egyén- és közösség viszonyát, s a magyar hangszeres népi előadók többszólamú játékában mutatott példákat arra, a hangszeres zenében mi és miként alakíthat ki egyéni előadói jegyeket, s hogy milyen sokféleképpen játszhat egyazon dallamot egy-egy kiváló hangszeres népi zenész azonos közösségi háttérrel is, s milyen egyéni jellemvonások vagy akár később hagyománnyá váló újítások jelennek meg játéukban. Az olasz *Ignazio Macchiarella* (a csoportnak egyébként alelnöke) egy szardíniai szerzetesi közösség szájhagyományos zenéjének előadásában, *Fulvia Caruso* pedig szintén olasz zarándokmenetek közös énekében vizsgálta egyes vezető énekesek szerepét. Utóbbi előadások azt is szemléltetik, hogy az újabb technika a korábbiaknál jobb kutatási lehetőséget biztosít a jó hang- és képminőségű felvételekkel, melyekben nincs időbeli korlát. E vizsgálatok nem jöhettek volna létre korábban a tömeg énekének élő szokásban, a hosszú

zarándokút alatt történt végigkövetése nélkül, abból legfeljebb egy-egy részlet lett volna megismerhető a teljes dokumentáció nélkül.

A konferencia harmadik és végül a legtöbb jelentkezőnek újat jelentő, hét szekciót kitöltő témája – mely a szervezés során Tari Lujza javaslata volt – a képzettek (tanult zenészek, tanítók, papok, misszionáriusok stb.) helyi zenei gyakorlatot alakító szerepe volt. Természetesen e téma is a többszólamú gyakorlatokhoz kapcsolódott, s egyes jelenségek vizsgálata révén képet kaphattunk különböző népzenei egy-egy műfajáról vagy technikájáról is. Magyar részről *Richter Pál* mutatta be erdélyi hangszerjátékosok szólalmait elemezve a magyar népi vonósbandák harmonizálási módjait, közte a dallamot dúr akkordokkal követő és az újabb funkciós harmonizálás közötti átmeneteket. *Lázár Katalin* obi-ugor, *Sipos János* török, e sorok szerzője *Riskó Kata* pedig a nyugati határszélre jellemző magyar népi többszólamú jelenségeket vizsgált a hangszeres népzeneben. A hallgatók a továbbiakban egyaránt megismerkedhettek a többszólamúság szemszögéből egy kis portugál sziget, Porto Santo hagyományos zenéjével (*Anne Caufriez* – Belgium), és az olasz népzene többszólamúságával (*Guido B. Raschieri*). *Renato Morelli* 16-18. századi egyházi forrásokat mutatott be a magyar csillaghordással is rokon olasz karácsonyi-vízkereszt-i szokással, a „Stellá”-val kapcsolatban. Különösen érdekes volt látni egy általa évtizedekkel korábban még az élő hagyományban lefilmezett ilyen karácsonyi köszöntést, majd megnézni egy napjainkban szintén általa készített filmet, a még élő, de időközben tudatos hagyományápolássá vált köszöntést.

Constantin Secară hasonló tematikájú előadásában a szokás román párhuzamait is felfedezhettük. A 19. és 20. századi kottás gyűjtemények, zenei források és a 20. századi gyakorlat kapcsolatát egy francia, valamint egy további olasz témát vizsgáló kutató is bemutatta (*Jean-Jacques Castéret* – Franciaország, *Christina Ghirardini* – Olaszország). A felülről érkező hatás lehet olyan kézzelfogható, mint a misszionáriusok nemcsak hittérítő, hanem a keresztény zenét is elterjesztő szerepe, amely már a 20. század legelején készült zulu hangfelvételeken (*Gerda Lechleitner* – Ausztria) vagy a 20. század közepétől egy taiwani népcsoportnál (*Wei-Ya Lin*) is megfigyelhető.

Láthattuk más nemzetek példáját arra a nálunk is jól ismert jelenségre, amikor egy-egy tanító, vagy más művelt vezető személy az értéktelennek vagy helytelennek ítélt helyi zene helyett valami mást támogatott és tanított be. Szerencsés esetben a népzenet jobban ismerő értelmiség újra felkelti a helyiek érdeklődését saját, valójában sokkal régebbi és értékesebb, sajátosabb zenéjük iránt. Így volt ez a bemutatott három-négy szólamú lett népi éneklésben (*Anda Beitane*), amelyben (más népeknél is ismert módon) a kísérszólamok vannak felül. De a legelfogulatlanabb, legszíkárabb gyűjtés ténye, kérdései is befolyásolják az adatközlőket, például felhívják figyelmüket egy-egy számukra korábban

érdektelen jelenségre – mutatta be szerb gyűjtései kapcsán *Zlata Marjanović*.

Néhány előadás kitekintett a szorosan vett nép- illetve hagyományos zenén, s annak a mai fiatalok körében színpadi (részben professzionisták által) és inkább a szórakoztató zene körébe tartozó megnyilvánulásait vizsgálta spanyol és bosnyák fiatalok körében (*Enrique Cámara de Landa* – Argentína, *Amra Toska* – Bosznia). Bizonyos mértékig ezen a határmezsgyén jártak azok az előadók is, akik a 20. század különböző időszakában megjelenő revival gyakorlatát elemezték például a lett vagy a grúz népzene (*Ieva Pāne, Tamaz Gabisonia*), vagy a litvánok jellegzetes többszólamú énekei, a sutartinės kapcsán (*Daiva Račiūnaitė-Vyčinienė*). Ez fontos kutatási terület számunkra is, hiszen még az elsődleges hagyomány ereje teljében, a két háború között megindultak a hagyományörző mozgalmak (Gyöngyösbokréta-, majd a Röpülj Páva mozgalom), s a kettő elkülönítése, egymásra hatásának vizsgálata feltétlenül szükséges ahhoz, hogy megállapítsuk, legújabb felvételeinkből mi az, ami teljes egészében hiteles, s mi az, ami valamely mozgalom hatását is tükrözi. A szárd énekhagyomány legújabb változásait vizsgálta *Paolo Bravi*, aki élvezetes és a hangszínelemző technikát is használó előadásában a hagyományos és műzenei olasz énektechnikát hasonlította össze. Hasonló témában adott elő grúz részről *Nona Lomidze*. Kérdés, hogy vajon e változások, amelyeket egyértelműen a városi zene, magas művészi zene vagy bármilyen „tanult” zene befolyása okozott, valóban a hagyomány továbbélő részei-e, vagy inkább annak felbomlását mutatják?

Kissé elkülönült a három főtémától *Lana Šehović-Paćuka* boszniai kutató előadása, mert ő egy kifejezetten minket, magyarokat érintő előadást tartott Major Gyula zeneszerző bosnyák népzene iránti érdeklődéséről, illetve a boszniai zeneéletben betöltött szerepéről, abból az időből, mikor a terület az Osztrák-Magyar Monarchiához tartozott.

Ahogy az a hasonló többnapos nemzetközi konferenciákon szokás, az előadásokat további programok egészítették ki, amelyek lehetőséget adnak a házigazda ország kultúrájának mélyebb bemutatására. A napközbeni szekciókat esti koncertek (zongorán Teleki Gergő és Tabajdi Ádám játszott Liszt, Bartók, Kodály műveket), a Zeneakadémia Népzenei Tanszékének énekes és hangszeresei működtek közre Vakler Anna vezetésével), jó hangulatú kötetlen együttlét és táncház zárta.

A résztvevők *Gombos László* vezetésével meglátogatták az Intézet Zenetörténeti Múzeumát is, majd azt követően egy argentin múzeum kutatási programjával ismerkedhettek meg *Leila Makarius* beszámolójából.

Vasárnap egész napos szakmai program keretében a Duna-kanyaron végigutazva az Ipoly-mentével ismerkedtek meg a résztvevők. Szobra utaztak, s útközben megnézték Nagymaros görög templomát, majd Szobon megtekintették a Börzsöny Múzeum néprajzi anyagát. A város, és a Börzsöny Múzeum baráti Körének és elnökének, Fésű Józsefnek köszönhetően ebéd várta a vendégeket. (A szimpóziumot egyébként a Magyar Tudományos Akadémia támogatta.) Azt követően előadást hallhattak a palóc furulya-félékről egy Bernecebarátiban élő furulyakészítőtől, majd további muzsika várta a vendégeket: Istvánffi Balázs dudán, Németh András tekerőn játszott Ipoly-vidéki dallamokat, fellépett Szob, és

a szlovákiai Magyarbód hagyományőrző táncegyüttese is. A kísérező zenét a salgótarjáni Dobroda együttes biztosította Gelencsér János vezetésével.

A minden tekintetben igen eredményes konferenciát közgyűlés, az eredmények összefoglalása, valamint a további tervek megbeszélése zárta. A résztvevők döntöttek arról, hogy a következő hasonló nemzetközi szimpóziumot Szingapúrban tartják, s hogy az elhangzott előadások Magyarországon Richter Pál és Tari Lujza szerkesztésében könyv formájában DVD melléklettel jelennek majd meg.

Összességében elmondhatjuk azt is, hogy 1964 óta nem volt ilyen jelentős, illetve még sosem volt ilyen sokféle, távoli földrészek kutatóit is vonzó és jó hírünket elvivő nemzetközi népzene tudományi szimpózium.

Riskó Kata

A mellékelt fotókat Miháltz Gábor készítette.

ORSZÁGOS HANGVERSENYSOROZAT

Verdi–Wagner–Erkel emlékére

2013-ban a zeneirodalom két nagy operaszerzőjének 200 éves születésnapjára emlékezünk.

A 19-század romantikus opera nagy reformátora az olasz Giuseppe Verdi és a német Richárd Wagner, kortársuk a magyar Erkel Ferenc, a nemzeti opera megteremtője.

A Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége országos hangversenysorozatot szervezett e szerzők tiszteletére így szeptember, október hónapban öt nagy városban – *Budapest, Miskolc, Győr, Pécs, Debrecen* – tartottak a helyi rendező szervekkel közösen ünnepi hangversenyt, a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával. Két további város: Szeged és Szolnok vállalkozott november hónapban tartandó hangversenyre.

Hosszú előkészítő munka előzte meg e nagyszabású sorozatot, melyben szimfonikus zenekar, kórusok és szólisták vettek részt. Az ötletgazda és kezdeményező *Somogyi Csaba* karnagy, a KÓTA Művészeti Bizottságának elnöke, a felhívást követően folytatta a megbeszéléseket a városok zenei vezetőivel, a lehetőségekről és a programok összeállításáról. Az egyik elsődleges feladat e különleges kották beszerzése volt. Ebben, valamint a teljes koordinálásban nagy segítséget jelentett a KÓTA titkársága és vezetőjének *Vadász Ágnes* munkája. Az alaptémát követve a városok egyéni műsortervet állítottak össze.

Debrecen – Verdi Feszt 2013
Universitas hangversenysorozat
2013. október 14-én
a Debreceni Egyetem Aulájában

A Debreceni Egyetem épületének tiszteletet keltő komolysága és az Aula hatalmas mérete lenyűgöző hatást kelt a belépőben. Ám az egyre nagyobb számban érkező közönség hamarosan megtöltötte az egész termet. Egyetlen hely nem maradt szabadon és érezhető volt a felfokozott érdeklődés izgalma és moraja amit a zenekari tagok bevonulását üdvözlő nagy taps váltott föl.

Dr. Váradi Judit mb. dékánhelyettes, művészeti menedzser köszöntötte a megjelenteket, tájékoztatott arról, hogy a *Verdi Feszt* méltó folytatása a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar korábbi kezdeményezéseinek. 2011-ben a Liszt Feszt, a híres magyar zeneszerző és zongoraművész géniusza előtt tisztelgett, 2012-ben a Debussy Feszt a francia zeneszerző születésének 150-ik évfordulója alkalmából került megrendezésre. E különleges események elsődleges célja volt, hogy a nagyközönség és az egyetemi ifjúság számára méltó módon mutassák be a kor jeles zeneszerzőinek munkásságát. Most 2013-ban az Universitas Hangversenysorozat nyitóhangversenye Verdi születésének 200. évfordulójára rendezett nagyszabású koncert, amikor a Verdi által komponált huszonnyolc operából, nyolc műből kerülnek előadásra részletek.

Az egyetem rektor helyettese *Prof. Dr. Gaál István* köszöntőjében örömmel állapította meg, hogy „ekkora közönséget még nem láttak” ami bizonyítja a hangverseny jelentőségét.

Dr. Duffek Mihály a Zeneművészeti Kar dékánja, Verdi életének és művészetének jelentőségét ismertette és méltatta, kiemelve, hogy a 19. századi opera új művészi formálás legnagyobb mesterei Wagner és Verdi. Míg Wagnernél a zenei forma túlsúlya a zenekarban van, Verdi építkezése az énekszólamokon nyugszik. Dallamforrása az olasz népi dalmvilág, melódiai kimeríthetlenségének és népszerűségének ez a titka. Főlényes formálókészsége, fenséges egyszerűsége és mély humanitása teszi naggyá.

Az országos hangversenysorozatról készült impozáns szép műsortervet áttekintve is megállapítható, hogy Verdi vokális művészetéhez méltóan a kórusok létszámát tekintve Debrecenben vett részt a legtöbb közreműködő. Kiváló kórusok szerepeltek, hiszen a város büszke lehet kóruskultúrájára. A legutóbbi Kodály Zoltán VI. Magyar Kórusversenyen (2012. november 15-18.) a kategória díjnyertesei között, öt kategóriában nyertek első díjat debreceni kórusok. A Verdi hangversenyre 12 kórus jelentkezett.

Elsőként álljon itt a kórusok és vezetőkarnagyaik névsora.

Ady Gimnázium Leánykara, *Kerekes Rita*
Bárdos Lajos Leánykar, *Ordasi Péter*
Canticum Novum Kamarakórus, *Török Ágnes*
Debreceni Egyetem Monteverdi Énekkara, *Takács Ildikó és Pazár István*
Debreceni Református Kollégium Kántusa, *Berkesi Sándor*
Hajdúhadházi Városi Pedagógus Kamarakórus, *Takács Ildikó*
Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola és AMI Kodály Zoltán
Ifjúsági Vegyeskara, *Végh Mónika*
Kölcsey Kórus, *Tamási László*
Lautitia Ifjúsági Vegyeskar, *Nemes József*
Nyíregyházi Főiskola Kórusa, *Kissné Mogyoróssi Pálma és Tamási László*
Sol Oriens Kórus, *Deményi Sarolta*
Vox Antiqua Kamarakórus, *Kiss Csaba*

E példanélküli összefogás eredményeként Debrecenben, (a régióból is érkező) tizenkét kórus – 250 énekes, a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar Szimfónikus Zenekarával (közel hatvan fő) és hat szólista – vállalta a fellépést, hogy igazán emlékezetes legyen az előadás.

A kórus létszámának egyik fele szerepelt az első részben, a másik fele a második részben.

A műsor első felében felhangzott művek:

Aida – Győzelmi kórus /Nagy induló II. felvonás

Traviata – előjáték

Traviata – Violetta és Alfredo kettőse III. felvonás, szólisták: *Jörös Andrea,*

Biri Gergely

Traviata – Báli jelenet

Traviata – Cigánylányok és spanyol matadorok kara

A tubadur – Azucena és Manrico kettőse IV. felv. szólisták: *Janovicz*

Zsófia, Biri Gergely

A szünetet követő második részben:

Nabucco – Nyitány

A trubadur – Leonora áriája, I. felvonás, szólista: *Lévai Enikő*

A trubadur – Cigánykórus II. felvonás

Rigoletto – Quartetto III. felv. Szólisták: *Jörös Andrea, Janovicz Zsófia,*

Biri Gergely, Donkó Imre

Lombardok – Keresztesek és zarándokok kara, IV. felvonás

A szicíliai vecsernye – Elena áriája, V. felvonás, szólista: *Sinka Krisztina*

Nabucco – Szabadság kórus (Rabszolgák kara) III. felvonás. A teljes énekkar előadásában.

A műsor kiváló válogatást nyújtott Verdi műveiből, amit a közreműködők magas színvonalú megszólaltatása tett valóban méltóvá. Lenyűgöző erővel szólaltak meg a kórus tételek. A szólisták átélt, drámai megfogalmazása érett művészek szintjét bizonyította. Szinte hihetetlen, hogy ők valamennyien még a Zeneművészeti Kar hallgatói. Ugyancsak magas

zenei mércét ért el a Debreceni Egyetem Szimfonikus Zenekara. A fiatal együttes méltó módon állt helyt e sokoldalú feladattal, akárcsak egy operazenekar, akiknek megfelelő szinten kell az önálló nyitányt, a nagy kórust és az egyéni szolistákat szépen aláfestő zenei kíséretet megszólaltatni. Odaadó lelkesedésük legfeljebb a fortissimók hangzásvilágában utalt ifjú korukra.

Az est karmestere: **Hámori Máté**, aki a teljes műsort kézben tartotta, vezette és irányította együttesét. Az évek óta tartó következetes munkájának beérett gyümölcse és méltóvá avatta e kiemelt hangverseny karnagyává.

A műsort befejező Nabucco Szabadságkórus megszólalása előtt bevonultak az első részben éneklő kórusok, és karnagyaik, valamint a szólisták. A Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége nevében a szereplők Díszoklevelet kaptak, elismerő emlékeztetőül e gyönyörű hangversenyre. Az egyenkint megszólított énekeseket és karnagyokat ezen átvételekor a közönség nagy tapsal jutalmazta. Külön elismerő köszönetet mondtak *Dr. Mohos Nagy Éva* főiskolai tanárnak, a magánénekesek felkészítő tanárának.

Végül a Szabadságkórus impozáns tömegű megszólaltatása tette felejthetlenné e hangversenyt.

Az Országos Hangversenysorozat felhívása Verdi- Wagner- Erkel emlékére szól. Ezért emlékezzünk a 19-ik századi két nagy operaszerző kortársára, *Erkel Ferenc*re, a magyar nemzeti opera megteremtőjére, a sokoldalú muzsikusra, karnagyra. **1813** májusától már Budán a Várbeli Nemzeti Játékszín, majd 2 évvel később a Pesti Német Színház másodkarnagyja. 1840-től a Pesti Nemzeti Színház, majd az Operaház karnagyja.

főzeneigazgatója élete végéig. Munkássága második évében már bemutatta Rossini új operáját és követték a további olasz operák. Neki köszönhetőek a Verdi operák magyar bemutatói. Ugyancsak az ő betanításában és vezényletével került bemutatásra Wagner Tannhäuserre is.

Erkel Ferenc élete során nagyon sokat tett a magyarországi zenekultúra európai szintű megvalósításáért és annak elismertségéért. Az akkori magyar és a német nyelvű sajtó nagy elismeréssel nyilatkozott a kiváló magyar pesti opera előadásokról.

Ezért is nagyon örvendetes ez a megemlékezés, amikor a mai magyar Kórusok és Zenekarok ilyen nagy számban jelentkeztek e hangversenyekre és magas színvonalú előadással adóznak a nagy mesterek műveinek megszólaltatásával, ezzel is bizonyítva a magyar zenei kultúra értékőrző sokoldalúságát.

Márkusné Natter-Nád Klára

125 éves a Kecskeméti Kodály Kórus

Az V. regionális kórusfesztivált tartották

2013. június 22-én

a kecskeméti Piarista Gimnázium Dísztermében

A résztvevők Bács-Kiskun megye településeiről érkezett énekkarok:

Izsáki Városi Kórus, karnagy: *Bíró Jánosné Benedek Szilvia*; Kiskunhalasi Városi Kórus, karnagy: *Faddi Istvánné*; Lajosmizsei Városi Kamarakórus, karnagy: *Berta István*; és a jubiláló házigazda együttes: Kecskeméti Kodály Kórus, karnagy: *Dr. Csorbainé Bakosi Zsuzsánna*.

Kodály Zoltán két gondolatát idézte mottóként a műsorvezető:

„Mélyebb zenei műveltség mindig csak ott fejlődött, ahol ének volt az alapja. A hangszer a kevesek, kiváltságosak dolga. Az emberi hang, a mindenkinek hozzáférhető, ingyenes és mégis legszebb hangszer lehet csak általános, sokakra kiterjedő zenekultúra termő talaja.”

„Kulturát nem lehet örökölni. Az elődök kultúrája egykettőre elpárolog, ha minden nemzedék újra meg újra meg nem szerzi magának.”

1888-ban néhány zenét szerető kiváló ember hozta létre a kecskeméti Iparos Dalárdát. 1949-ben Kodály Zoltán személyesen adta jóváhagyását nevének felvételére. A hajdani férfikar az 1970-es évek óta működik vegyeskarként, mint annyi más hasonló együttes, manapság sokszor utánpótlás-gondokkal, különösen a férfi szólamokban. Ám töretlen éneklőkedvvel, szeretetben dolgoznak, így élhették meg a 125. évfordulót. Az énekkar történetét kiállításon mutatták be a népes közönségnek.

A négy kórus közös nyitó éneke William Boyce: Szép dallam szállj c. kompozíciója volt, vezényelt *Dr. Csorbainé Bakosi Zsuzsánna*. Ezt követően a Kecskeméti Polgármesteri Hivatal osztályvezetője, *Vazul Zsolt* köszöntötte a jubilánsokat. A kórus „életpályáját”, mai tevékenységét e sorok írója méltatta.

Jubileumi Emléklapot és emlékérmét adtak át a kórus vezetői, *Dr. Csorbainé Bakosi Zsuzsánna* karvezető és *Simon István* elnök a leghűségesebb dalosoknak és a vendég együtteseknek.

Kissé közhelyesen, de nagyon is helytállóan úgy jellemezhetnénk e kórustalálkozót, hogy mindenki tudása legjavát adta, s ami talán még fontosabb: sugárzott róluk a közös ének szeretete. Ennek jegyében hangzott el a záró közös műsorszám is, *Praetorius: Viva la musica kánonja*.

Kecskeméti énekkarok december 17-i, *Kodály Zoltán* és *Weöres Sándor* emléke előtt tisztelgő hangversenyén a MKT helyi tagcsoportja mint tagtársat is köszönti a 125 éves kecskeméti *Kodály Zoltán Vegyeskart*, emléklappal méltatva zenei szolgálatukat, megerősítve az együvé tartozás gondolatát.

Ittzés Mihály

A Pécsi Kamarakórus *55 éves Jubileumi Hangversenye* a Kodály Központban, 2013. november 22-én

A Pécsi Kamarakórus a hazai kóruséletben egyedülálló múltra tekinthet vissza, jelentősége pedig a Bartók – Kodály – Bárdos életmű népszerűsítésében megkérdőjelezhetetlen. Hosszú út vezetett ideig, örömmel, nehézséggel, barátsággal, dicsőséggel és őszinte elismeréssel övezve.

Pécs városában 1958-ban két ifjú zenetanár *Dobos László* és *Tillai Aurél*, zenekedvelő barátaik és tanítványaik köréből összegyűlt fiatalokkal – a krónika szerint akkor huszonnégyen – kórust alakítottak. Reneszánsz művekkel való szerepléseikkel hamarosan sikert és feltűnést keltek, de nem mindig megértést a fenntartók körében. Valódi támogatásban 1962 januárjától részesültek a *Nevelők Házában*, és így közel 30 éven át a *Nevelők Háza Kamarakórusa* nevet viselték.

Szerepléseik egyre gyarapodtak, egy év múltával Budapesten szerepeltek, két év múlva már az országos minősítésen *Arany fokozatot* szereztek. Majd külföldre is eljutott a kórus és hamarosan széles nemzetközi elismertségben részesültek. 1978-ban *Dobos László* karnagy más teendői miatt megvált az együttestől, de a barátság maradandó és örök.

A Kamarakórus kezdeményezésére indult el Pécsen az Országos Kamarakórus Fesztiválok sora, és azóta is rendezik a város nevét viselő Nemzetközi Kamarakórus Fesztivált. Ez a siker és elismertség szavatolta, hogy 1988-ban Pécs adhatott otthont a nemzetközi hírű *Európa Cantatnak*. És hogy már a jövőbe is tekintsünk, ez a megbízható siker az aranyfedezete a 2015-ben ismét Pécsre tervezett újabb Európa Cantat eseménysorozatnak.

A Kamarakórus repertoárja átöleli szinte a teljes kórusirodalmat, tökéletes jártasságot bizonyítva a zenetörténet bármely korszakából megszólaló kórusműben. De mindenekelőtt szívügyüknek tekintik a hazai szerzők alkotásainak előadását. A művek mindenkor tökéletesen kidolgozott zenei megoldása és finoman megformált művészi felfogása sikerük titka. A nagy varázsló a *karmester* aki az együtteséből maximálisan elővarázsolja mindegyik kórustagjának legszebb zenei énjét. Így hódítják meg a közönséget, hazánkban és szerte a nagyvilágban.

Kerek évfordulók alkalmával tartottak már emlékezetes jubileumi hangversenyt, de a mostani évforduló jellegzetes esemény. Túl a félszázadon töretlen a karnagy és kórus harmonikus egysége. *Tillai Aurél* Pécs szülötte, pedagógiai tanulmányait itt kezdte, majd Budapesten folytatta karvezetés, vezénylés és zeneszerzés szakon. Tevékeny életében elválaszthatatlan egységet alkot a zenepedagógus, a karnagy és a zeneszerző. Aki a jövőző zenész-generációt oktatta évtizedeken át, immáron elismert Professor emeritus. Karnagyi, művészi munkásságát neves díjak fémjelzik: Liszt-díj, Erdemes művész, a Magyar Örökség-díj, és néhány hónapja Pécs Díszpolgára.

Ám mindenek fölött említendő az az érték amit személyisége képvisel! A humánus, a megértés, a művészet feltétlen tisztelete, az értékek létrehozásának határozott megvalósítása. Ezt értékeli kórusának tagjai, ez az elszakíthatatlan kötelék mely szeretettel és tisztelettel övezi karnagyát, és szoros közösséget alkotva a kórus tagjai között hozzák léte a magas fokú művészi produkciót. Ugyanakkor példája meghatározó volt és marad tanítványai számára akik között ma már ismert, kiváló zenepedagógusok, karvezetők sora követi példáját, saját kórusukkal aktív résztvevői, és világviszonylatban is hirdetői a magyar kóruséletnek

Tillai karnagy úr 55 éve vezeti a Pécsi Kamarakórust, és ez alkalomból a jubileumi hangversenyt Pécs városának már oly régóta óhajtott reprezentatív hangversenytermében, a 2010 december 16-án felavatott Kodály Központban tartották.

A műsor méltó volt ars poeticájukhoz. A 19. század olasz zenéjével indítottak, *Rossini: Motetto* és *Verdi: Pater Noster* került előadásra.

Azt követően a karnagy bevezetőként külön megemlítette, hogy a kórus két kedvenc zeneszerzője Kodály Zoltán és Bárdos Lajos volt, és a most felhangzó művek a Kamarakórus minden élő és elhunyt énekeséért szólnak.

Előadásra került, *Kodály Zoltán* nagy vegyeskari művei közül, egy-egy kiváló költő művére komponált: *Akik mindig elkésnek* (Ady Endre); *Norvég lányok*: (Weöres Sándor); *A magyar nemzet* (Petőfi Sándor). Majd *Bárdos Lajos* nagyhatású népdalfeldolgozása: *Szeged felől*.

Köszöntők hangzottal el. *Nagy Csaba*, Pécs Megyei Jogú Város alpolgármestere, méltatta a Kamarakórus és karnagya munkásságát és azt a hírnevet, amit városa és országa számára jelent.

Dr. Andrásfalvy Bertalan Szécheny-díjas néprajzkutató, egyetemi tanár kiemelte a néphagyomány és eurokultúra közötti kapcsolat jelentőségét, valamint a költészet és zene közös megszólalásának mély tartalmát.

Takaró Mihály irodalomtörténész, az egykori tanítvány és kórustag, idézve a Biblia tálentumról szóló sorait, őszinte elismeréssel szólt egykori mesteréről, aki a szívből jövő hang szépségét tudja megszólaltatni kórusával és ez az a *titok* ami a lélek által vezetett ember sajátja.

E szép gondolatok valódi megnyilvánulása vált élővé és hangzóvá a következő ősbemutató során. *Tillai Aurél* gyakran mutatkozott be zeneszerzőként. Széles körben ismertek hangulatos, szép népdalfeldolgozásai, és műveinek nagyobb részét alkotó egyházi művei. Ez alkalomra is a szakrális irodalom egyik legszebb témáját választotta, a hálaadást.

Te Deum a *Pécsi Kamarakórus 55 éves jubileumára*.

– Kórus és karnagy hálaadása, és köszönet a dalostársaknak – így szólt a szerző ajánlása.

A Pannon Filharmonikusok kíséretével, *Fodor Gabriella* zongora, *Komáromi Alice* és *Tillai Tímea* ének közreműködésével adták elő a művet. Megható, szép kompozíció, bensőséges, nem annyira a ragyogás

inkább a belső világ, az ima, a köszönet dominál. A kórus remek hangzása mellett, a zenekari szólamok gazdag színvilággal társultak. Különösen kitűnt a cselló és az első hegedű szépen komponált szólama. Komáromi Alice és Tillai Tímea csengő hangja karakteresen formálta a mű kifejező gondolatát.

A közönség hosszan tartó tapsal jutalmazta az előadást.

A szünetet követően a műsor második felében

Georg Friedrich Händel: Dixit Dominus oratoriuma került előadásra. A kórus kiegészült az egykori tagokkal. Közreműködtek a Pannon Filharmonikusok. Szólisták: Komáromi Alice, Tillai Tímea, Ócsai Annamária, Ódor Botond, Bognár Szabolcs – ének. Fodor Gabriella – continuo.

Felidézve a kórus egykori nagy oratórium szerepléseit a mű teljes szépségében szólalt meg. A drámai és lírai megszólalások harmonikus váltakozása Händel zenéjének legjavát nyújtotta. Nagy sikert és őszinte elismerést szerezve az előadóknak, méltán ünnepelték hosszan a karmestert és együttesét.

Az est műsorközlője *Szászi János* illő komolysággal ismertette röviden az előadásra kerülő műveket, és a megfelelő időpontban váltakozva az egyes felkért köszöntőket. A szünet előtt került még sor a váratlan köszöntésekre. Meglepetésként a kórusnak otthont adó Civil Közösségi Ház igazgatója *Vincze Csilla* felolvasta és Emléklappal ajándékozta meg a 30 évnél régebben közreműködő kórustagokat, a hűséges kórustagágért és művészi tevékenységért.

Örökítsük meg itt is a nevüket, és az évszámot: Szauer Dezső – 55, Megyesi Schwartz István – 52, dr. Kutas Péter – 47, Benyovszky Mónika

– 42, Komáromi Alice – 40, Rab László – 40, Pogány Ildikó – 37, Kunváriné Okos Ilona – 36, Kunos István – 35 éve tagja a kórusnak.

A *Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége* nevében díszes oklevelet a kórus alapító kiváló karmester *Tillai Aurél* vehetett át, kimagasló művészi tevékenységéért, és a magyar kórusélet és kóruskultúra terén kifejtett elvülhetetlen érdemeiért.

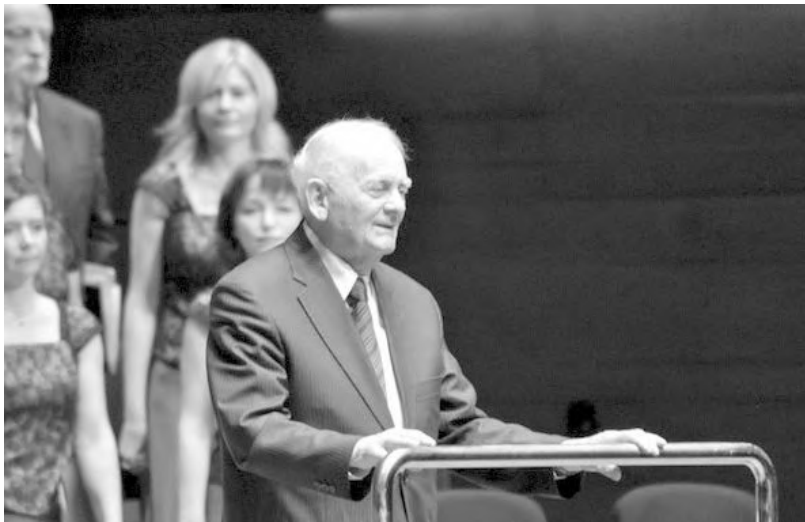
A hangversenyt jó hangulatú fogadás követte, az ünneplés is tovább folytatódott. Kórusvezetők adták át jókívánságaikat *Tillai Aurélnak* és a Pécsi Kamarakórusnak. Elsőként *Kertész Attila* adta át üdvözetét a *Pécs-Baranyai Kóruszövetség* nevében, mely elsőként Pécszet alakult meg 1990-ben és alapító elnöke volt *Tillai Aurél*.

A kórus további jelenlegi tagjai is kaptak emléklapot abban a sorrendben ahány éve a kórus tagjai. A taps és ünneplés őket is ugyanolyan szeretettel fogadta, hiszen az évek különbözősége csak erősíti a közösséget. Nagyon sokan, közel hetvenen jöttek, messze távolból is a régi tagok közül erre a nevezetese jubileumra.

A sokáig tartó baráti beszélgetés során felelevenedtek a régi emlékek, szereplések, utazások, vidám összejövetelek. De felvillantak a további tervek, újabb szereplések, újabb művek megismerésére.

Ehhez kívánunk jó erőt egészséget *Tillai Aurélnak* és a Pécsi Kamarakórusnak!

Márkusné Natter-Nád Klára

Budapesten, A Magyar Kodály Társaság,
november 25-én tartott elnökségi ülésén, meghívott vendég volt
Vas Bence DLA gitárművész, tanszékvezető egyetemi docens,
PTE, Művészeti Kar Zeneművészeti Intézet igazgatója.

A rendkívül nagy érdeklődésre tartó *Tanárképzés* témájában kértük fel tájékoztatásra. Pécssett, november 29-én „Kodály és Kora” című konferencia keretében, erről tartott előadását közöljük.

Az osztatlan tanárképzés Jelen, múlt és jövő

A tanárképzés legújabb szerkezeti átalakításakor a zeneművészeti ág a különböző szakterületein eltérő mértékű eredményeket ért el. A leg-sikeresebb az alapfokú hangszeres és énekes zenetanárképzés szerkeze-tének rendezése volt. Belső tartalmi változtatás mellett a zeneművész tanári képzés szerkezete változatlan maradt, míg az elméleti képzések kétszakossá válása is sikerként könyvelhető el, de viszonylag nagy áldo-zatok árán. A szakmai vezetés túlnyomó többsége számára azonban mindezeket megelőzően két kiemelkedő sikert könyvelhetünk el. Az egyik, hogy a tanárképzés alapvetően osztatlan szerkezetűvé vált, míg a másik, hogy a korábbi osztott képzés Pedagógiai és Pszichológiai blokkja leszakadt a közismereti képzésről, és most önálló művészeti ta-nárképzésről beszélhetünk.

E változások előkészítése 2010 októberében Pécssett kezdődött. Akkor a Magyar Tudományos Akadémia Pécsi Területi Igazgatósága Művészi Munkabizottságának rendezésében konferenciát hívtunk össze a tanár-képzés problémáinak megvitatására és közös állásfoglalás kialakítására. E konferencia záródokumentumában fogalmazódott meg először az osztatlan tanárképzés igénye, a zeneművészeti pedagógia és pszichológia önállóvá tételének szüksége, valamint a kétszakosság bevezetése, illetve az alap- és középfokon való tanításra jogosító képzések szétválasztása.

Az ezt követő két év küzdelemi után a Zeneakadémia vezetésével vé-gül is a következő eredmények születtek az előbb felsorolt pontokban.

1. Szerkezeti felépítés

Az alapfokú művészeti oktatásra felkészülés esetén négy év egyetemi tanulmányok után egy év egyéni iskolai gyakorlat szükséges a képzés végén államvizsgával.

A középfokú művészeti oktatásra felkészülés esetén (ebben az alapfo-kú oktatásra jogosultság is benne foglaltatik) maradt a három éves alap-szak, majd a kétéves művész mester szak, végül egy egyéves zeneművész tanári szak zárja a sort.

Elméleti tárgyak esetén megjelent a kötelező kétszakosság. A közismereti ének-zene tanári szak mellé, mely 4+1 szerkezetű, felvehető lett a zeneismeret 4+1 éves szak, illetve a közismereti képzésben már gyakorlat az ének-zene és egy másik közismereti szak választása. A muzikológia tanár, vagy a kórusvezető- tanár esetében, mely 5+1 éves képzés lett, szakpárként például felvehető a zeneelmélet tanár 5+1 éves szak. Abban az esetben, ha egy 5+1 éves szakhoz társítjuk az ének-zene közismereti tárgyat, akkor az ének-zene átváltozik és 5+1 éves lesz, és nem közismereti, hanem művészeti besorolást kap.

A megálmodott osztatlan tanárképzési szerkezetben az alapfokú zenetanár képzés megvalósult, de a zeneművész tanári képzés esetében sajnos nem. Az alapfokú oktatásra való felkészülés során 4+1 év áll rendelkezésre a szakmai és a pedagógiai, pszichológiai, módszertani készségek elsajátítására. Középfokon való oktatásra azonban csak a művészi diploma BA és MA birtokában, de további csupán egy éves tanárképzés elvégzése után válik jogosulttá a zeneművész tanár. Mivel ez utóbbi esetben a hallgató pusztán fél évig tanulhat pedagógiai, pszichológiai, módszertani ismereteket és csupán fél év jut egyéni iskolai gyakorlatra annak ellenére, hogy e diploma birtokában alap és középfokon is taníthat belátható, hogy tanári felvérteztsége elvben nem lehet azonos és oly erős, mint az alapfokra felkészítés esetén. E probléma orvoslására szerkezeti megoldásokat nem tudott kiharcolni a szakma, ezért a most kialakult keretek között kell megoldani (az alapszak és a művész mester szak, valamint a további egy év során) a tanári pályára való felkészítés módját.

2. Az önálló zenetanárképzés kialakítása

A szakma e kérdésben 2010 óta töretlenül egységes álláspontot képviselt a tekintetben, hogy az egységesített tanárképzés pedagógiai és pszichológiai modulja semmilyen módon nem szolgálta a zenetanári felkészülést.

A bölcsészettudományok talán jogosan, vagy talán indokolatlanul vitatták – még a főiskolai és egyetemi rendszer idején – a zeneművészeti tanárképzés általános pedagógiai blokkjának tartalmát, de a tanárképzés egységesítése révén hozzájuk került pedagógiai és pszichológiai modul „megzenésítésével” nem tudtak megbírkózni. A közismereti tantárgyakkal közösen oktatott elméletből számtalan speciális elem kiesett és számos a képzés sajátosságait nem figyelembe vevő elem épült be.

Nem kerülhetett sor az egyéni és a csoportos óra (többnyire lexikális tudás átadására szolgáló stratégiák) közötti különbségek tárgyalására. Az értékelési módszerek eltéréseire, a motiváció, az adaptivitás, a tanterv, tananyag készítés különbségeire sem tértek ki. A tehetséggondozás sajátosságaira, a hallás idegrendszeri alapjaira, a zenei képzeletre, zenei memóriára, kreativitásra, a zene kognitív folyamatának elemzésére, a gyakorlás és a motoros tevékenység módszerének idegrendszeri, élettani, kognitív vonásaira sem juthatott idő.

A helyi egyetemi küzdelmek érteletlené és eredménytelenné váltak. A mostani átalakulás legnagyobb sikereként tekinthetünk arra, hogy a zeneművészet visszakapta az irányítást a képzés ezen területe felett. A mi feladatunk, hogy a zenepedagógia és a zenepszichológia, zeneszociológia területén olyan képzést alakítsunk ki, amely egyébként e területen rendkívül előrehaladott hazai és nemzetközi kutatásokat, eredményeket integrálja a tananyagba és valódi segítséget nyújt a zenetanári kompetenciák elsajátításában és kiérlelésében.

3. A kétszakosság bevezetése

A kétszakosság szükségességét elsősorban a munkaerőpiaci visszajelzések tették időszerűvé. Bevezetésének eredménye, hogy csupán egy diploma keretében lehetőség van egy közismereti tárgy (ének-zene) és egy zeneiskolai tanári tárgy (zeneismeret) megszerzésére. Hasonlóan például a kórusvezető tanár- zeneelmélet tanár is könnyebben kaphat munkát e két szak együttes elvégzésével.

Bár e példák esetében belátható, hogy a két korábban külön szak tananyaga között van átfedés, de még így is, és különösen az ének-zene és más közismereti tárgy szakpárja esetében komoly problémával találkozunk. Az ének-zene vagy zeneismeret alapszak önálló szakként megszűnik. A korábban a 180 kreditnyi tananyag (alapszak elvégzéséhez kötelező kreditek száma), mely három év alatt volt teljesítendő, kizárólag az adott szak szakterületére korlátozódott (a 10 kredit pedagógia felkészítéstől eltekintve). Az ezt követő tanári mesterszak két éve (120 kredit) a szakmán túl csak a pedagógiai tárgyakkal erősödött. Ez a zeneismeret tanári szaknál, mely egyszakos volt tisztán megvalósult. Az ének-zene képzést a minor szakúság bonyolította, mely a szak alapképzésében kb. 50 kreditet, a mesterszakon is további kb. 40 kreditet vitt el.

A kialakult mostani rendszerben az öt év alatt megszerzendő 300 kreditből csupán 100-100 kredit jut az egyik és másik tantárgyra, míg a pedagógia és iskolai gyakorlatok összesen szintén 100 kreditet visznek el. Bár tovább árnyalja a képet, hogy a pedagógiai 100 kreditbe került a szakmódszertan, hospitálás, tanítási gyakorlat, egyéni iskolai gyakorlat, mégis látható, hogy az adott diszciplinák elsajátítására lényegesen kevesebb kredit, azaz ráfordított idő és tananyag jut mint korábban. Az elméleti képzésben résztvevő diákok rendszerint rendkívül magas óraszámban tanulták csupán az egyetlen szakjukat is. E mellé egy teljesen egyenrangú másik szakot felvenni amellet, hogy a korábbi terhelést ne csökkentsük nem lehetséges. Még akkor is így van ez, ha mint korábban említettük bizonyos szakpárok esetében van közös szakmai anyag és átfedés. Az egyetemeken ezen új tantervek kidolgozásában résztvevő kollégák kreativitására és leleményességére van szükség, hogy a képzések színvonala megmaradjon a nyilvánvaló mozgáster szűkülés mellett is.

A zenetanárképzés önállóvá válása utáni következő nagy feladatunk

pedig a zenepedagógusi szakvizsga és a zenei mentorképzés létesítése és indítása.

Azzal, hogy önállóvá vált a művészeti tanárképzés, indokoltá vált e két képzés létrehozása is. Jelenleg csak közismereti pedagógus szakvizsgát és mentori vizsgát lehet tenni, de e képzések sem, vagy csak részben készítik fel kollégáinkat a zenetanári feladatokra és a zenetanárképzésben szükséges mentori feladatokra.

Bízom abban, hogy az új szerkezet és a megújuló tartalom elősegíti a jövő zenetanárainak képzését és a kor kihívásainak megfelelő szaktudással fognak rendelkezni ifjú kollégáink.

Vas Bence

Kodály és Kora

Pécs, 2013. november 29-30

A pécsi emeltszintű gimnáziumi ének-zene oktatás elindulásának

50. évfordulója alkalmából

**A Magyar Kodály Társaság Pécsi Csoportja és
a Pécsi Kodály Zoltán Gimnázium**

rendezvény sorozata: koszorúzás, konferencia és hangversenyek

Az Agócsy László emléktábla koszorúzása

a megemlékezés első színhelye volt. Az egykori Zeneiskola falán elhelyezett emléktáblánál rövid műsorral emlékeztek a 20 éve elhunyt Agócsy László Tanár úrra.

Az egybegyűlt ünneplők előtt, köszöntőt mondott *Kertész Attila*. Devienne: *Fuvola-duó-ját* Vörös Blanka és Papp Krisztina, adták elő, a pécsi Agócsy László Zeneiskola diákjai. Felkészítő tanáruk: Lakat Zoltán.

Ünnepi beszédet *Varga Ildikó Rita Anna*, a grazi Zeneakadémia zeneelmélet, zenetörténet, zenesztétika-szakos, végzős doktorandusza, az Agócsy László Zeneiskola tanára mondott.

Az utódok tisztelete

Énekelni kell... Nem csupán Kodály Zoltán, hanem tanítványa és egyik leglelkesebb és tán legértőbb követője, Agócsy László tanár úr is hitt ennek a két rövidke szónak, illetve az éneklésnek az erejében.

Agócsy Lászlóra (Szeged, 1906. február 27.– Pécs, 1993, február 7.) a magyar egyházzene, a Kodály Zenepedagógiai Koncepció, a népzene-kutatás és gyűjtés kiemelkedő alakjára emlékezünk. Tanár úr a 30-as évek elején került kapcsolatba Kodály Zoltánnal és Bárdos Lajossal, akik

közül főként Kodály hatására kezdett népdalokat gyűjteni, amely népdalok közül jónéhány meg is jelent és közkinccsé is vált. (Pl. *Arra alá a Baranya szélén, népdalgyűjtemény, 1954*).

1929-ben hozta létre a sokszorosan díjnyertes pécsi Ferences Templom Szeráfi kórusát, és elévülhetetlen érdemeket szerzett nem csupán a pécsi, hanem az országos szolfézs-oktatás fejlesztésében is. Számtalan szolfézs kötetet írt és szerkesztett (Példatárak, pl. *Énekeljünk, muzsikáljunk, Klasszikus kánonok*, stb.), a cserkészmozgalmat is szívügyének tekintette, és elmondható róla, hogy minden iskola típusban tanított, oktatott.

Nagy szerepe volt abban is, hogy elindulhatott Pécsett a szolfézs-tanár képzés 1945-ben, s bár első osztályának padjait csupán 12 tanárjelölt „koptatta”, később több generáció is élvezhette kiváló emberségét, hatalmas szakmai tudását, és elhivatottságát. Az Éneklő Ifjúság mozgalom pécsi elindítása is nevéhez fűződik, amelyet Kodály Zoltán egy Agócsy tanár úrnak ajánlott szerzeménnyel köszönt meg. 1991-ben, kiemelkedő életművét a Magyar Köztársaság Zászlórendjével jutalmazták, s 1995-től zeneiskola is viseli nevét, amelyet *Dobos Lászlóné, Ilka néni, Agócsy tanár úr* egyik első, és tán egyik legkedvesebb tanítványa alapított, s amely Agócsy tanár úr szellemében működik a mai napig és igyekszik méltón gondozni egy jelentős, nem Pécsett született, de pécsivé vált, kiváló zenész hagyatékát.

Majd két népdalt énekelt, *Agócsy László gyűjtéséből – Gyöngyvirággal virágzik és Hosszú farkú fecske – Matyók Annamária*, a pécsi Agócsy László Zeneiskola magánének szakos diákja. Felkészítő tanára: Dobos Lászlóné.

Utána Agócsy László emléktábláján helyezték el koszorúikat dr. Vass Bence a PTE MK igazgatója; Gaál Tibor a pécsi Kodály Zoltán Gimnázium igazgatója; Varga Ildikó a pécsi Agócsy László Zeneiskola tanára, és a pécsi Janus Pannonius Gimnázium diákjai.

Ezt követően az emlékezők a Szent István térre mentek *Kodály Zoltán szobrának koszorúzásához*. Az emlékmű a Magyar Örökség-díjas Varga Imre alkotása, aki ez évben ünnepli 90-ik születésnapját. *Ittész Mihály*, a Magyar Kodály Társaság elnöke mondott köszöntőt, majd *Tóth Ferenc* a Komlói Kodály Zoltán iskola egykori tanára és karnagya helyezte el koszorúját az emlékműnél.

A Konferenciát a Civil Közösségek Házában tartották délután.

Az első előadó *Ivasivka Mátyás* volt: „Kodály Zoltán és az ének-zene oktatás elindulása a Janus Pannonius Gimnáziumban” címmel tartott előadásában emlékezett vissza azokra a hősi időkre, amikor Kodály Zoltán hathatós segítségével megalapíthatták Gimnáziumban, az országban elsőként az ének-zene tagozatot. A következőkben *Gaál Tibor* igazgató: „Az emelt szintű ének-zene oktatás története 1975-től a Kodály Zoltán Gimnáziumban” beszélt a kezdeti időkről és hangsúlyozta annak a jelentőségét amit az iskola kulturális hatása azóta is kifejt. *Dr. Ittész Mihály*: „A zenepedagógiai elvi kérdései és gyakorlata Dobszay László életművében”. Az előadás főmotívumaként a tankönyvekben megjelenő új szemlélet megjelenését hangsúlyozta. *Dr. Vas Bence*: „Az osztatlan tanárképzés jövője” című előadása érdekes összehasonlításokat tartalmazott a megelőző tíz év és a következő tervek megvalósítása terén. *Dr. Lakner Tamás*: „A Kodály utáni magyar gyermekkórus irodalom” témában sok kottapéldával illusztrálva a kétszólamúság bevezetését elemezte.

Ünnepi hangverseny

november 29-én este

A Pécsi Szent Ferenc Templomban

Tisztel Hölgyeim és Uraim!

Sok szeretettel köszöntöm megjelent kedves közönségünket, vendégeinket a pécsi emelt szintű gimnáziumi ének-zene oktatás elindulásának 50. évfordulója alkalmából szervezett ünnepi hangversenyen, melyet a Kodály Társaság pécsi csoportja és a pécsi Kodály Zoltán gimnázium rendezett.

A rendezvény fővédnöke: Kodály Zoltánné Péczely Sarolta

A hangverseny műsorvezetője *Szili Györgyi* – egykori ének-zene tagozatos tanuló, aki a Kodály Zoltán Gimnáziumban érettségizett, és a Bartók Béla Leánykar alapító- és tiszteletbeli tagja. – Az ő konferálásából idézünk.

Az ünnepi hangverseny nyitányaként az **Összkar**
Karai József: Kodály szavai c. művét énekli.

Tisztelettel köszöntöm *Ivasivka Mátyás* tanár urat, aki elindította az emelt szintű gimnáziumi ének-zene képzést a Janus gimnáziumban. Felkérem *Ivasivka Mátyás* karnagy urat vezényelje el a *Karai* művet, ezzel emlékezünk az Erkel-díjas zeneszerzőre, aki nem régen hunyt el.

Mai hangversenyünkön négy kórus szerepel. Elsőként

A Janus Pannonius Gimnázium Leánykara

Bevezetőül hangozzék el néhány gondolat A Janus Pannonius Gimnáziumról és Leánykaráról. Itt indult elsőként a zenei képzés. Nagy megtiszteltetés számomra, hogy itt lehetek, hiszen én magam is ebben a gimnáziumban kezdtem ének-zene tagozatos tanulmányaimat, a Bartók Béla Leánykar alapító tagjaként.

Az iskola 6 és 4 osztályos gimnázium, így 13-18 éves korúak a kórustagok. Repertoárjukban változatosságra törekszenek. Figyelemmel kísérik az évfordulókat, megemlékezéseket, és ez a műsoruk kialakítására hatással van. Az Éneklő Ifjúság minősítő rendezvényein évről évre fellépnek, az elmúlt években arany minősítést kaptak. Keszthelyen a Helikon ünnepségeken is rendszeresen szerepelnek. A legutóbbi alkalommal, 2012-ben ismét Arany minősítést szerzett a kórus. Számos iskolai, városi, megyei rendezvény résztvevői, mindig szívesen eleget tesznek a felkéréseknek. Testvérvárosi kórus kapcsolatot is szerveztek, már több alkalommal Krakkóba utaztak. Fellépéseik Lengyelországban nagy sikert arattak.

A kórus-utak mindig maradandó, szép emlékeket jelentenek, de a mindennapok során is szívesen vannak együtt a kórustagok. A hagyományos rendezvényeik erősítik az összetartást, a barátságokat.

Ádvent közeledtével a Janus Pannonius Gimnázium Leánykara elsőként *Karácsonyi gregorián* dallamot énekel a *Winkler-kódexből*.

„Angyal a pásztoroknak csordájukat őrizvén, nagy örömet hirdetnek, Jézus, hogy született, a jászolba tétették, földnek-mennynek királya, posztókba takarván angyaloknak szent Urát, ki mindeneket meghalad képpel, nagy szépséggel.”

Liszt Ferenc: „Az árbóc – kereszt” című himnuszát éneкли a Leánykar.

Az eredeti latin nyelvű óda a tengerészek himnuszaként született. Liszt Ferenc Rómában találkozott a francia költővel, és az egyházzene felé fordulva komponálta meg versére a kórusművét. Elé IX. Pius pápa ajánlása, áldása került: „Minden vizeket megáldja az Úr, és mindazokat, akik az utakat járják”.

Befejezésül *Kodály Zoltán* Karácsonyi pásztorcímű kórusművét hallhatjuk, amelynek alapja peregi népének Volly István gyűjtéséből. Közreműködnek: Andok Zita zongorán, Tisza Boglárka furulyán
Vezényel: *Kotáncziné Vajda Ildikó* karnagy, aki az ének-zene tagozaton végezte a középiskolát.

A Kodály Zoltán Gimnázium Bartók Béla Leánykara

A **pécsi Bartók Béla Leánykar** 1973-ban alakult ének-zene tagozatos gimnazista lányokból, s a pécsi Kodály Zoltán Gimnáziumban működik. Célja a XX. századi magyar kórusmuzsika ápolása, s benne Bartók és Kodály leánykari műveinek színvonalas bemutatása. A kórus első sikerét *Pécs város Nívódíjának* (1974) elnyerése jelentette. Ezután a *Magyar*

Rádió nagydíjai következtek (1976., 1978.). Az első fesztiválsikerek Lengyelországban születtek: Legnica Cantat (1978), nemzetközi verseny (Bydgoszcz 1979), ahol első helyet (*Arany Húr*) és különdíjat szerzett az énekar. A magyarországi diákfesztiválokon (Helikon, Országos Diák Napok, Ének-zene tagozatos Kórusok Országos Versenye, Éneklő Ifjúság) is több első hely és fesztiváldíj minősíti a kórus szakmai fejlődését. Az *Év kórusa* cím tiszseri elnyerése után az *Éneklő Ifjúság Érdemérmét*, 1987-ben a *Kiváló Együttes* címet kapták.

Több nemzetközi fesztiválon versenyzett az együttes, s ezeken *ki-lenc I.*, hét II., négy III. díjat és több különdíjat kapott. 2009-ben a spanyolországi nemzetközi kórusverseny mindkét kategóriájának első díját megkapták. 2001-ben A *Kultúrával a Nyugat Kapujában Nemzeti Fesztivál első helyét és Fesztiváldíjat* kapta meg a leánykar.

A Magyar Rádió műsoraiban rendszeresen szerepel az együttes. Négy lemezen át két műsoros kazettán hallható a kórus repertoárjának keresztmetszete, melyeken Bartók és Kodály művei mellett a mai kitűnő magyar zeneszerzők darabjai szólalnak meg.

Kertész Attila az együttes alapító karnagya, 39 évig volt az ének-zene tagozat vezetője, országos ének-zenei szakértő, a Magyar Kórus Szövetség és a Magyar Kodály Társaság elnökségi tagja, a Pécsi Tudományegyetem docense.

2012-ben *Rózsa Bernadett* vette át a Leánykar vezetését, akivel már szintén szép sikerek születtek Olaszországban, Szlovákiában és az Éneklő Ifjúság versenyein.

A pécsi Kodály Zoltán Gimnázium Bartók Béla leánykarának előadásában elsőként *Britten: Missa brevis c* művéből– a Kyrie, és Glória tételek hangzanak el a karzatról. Közreműködik : *Balatoni Sándor* orgonaművész. Vezényel: *Rózsa Bernadett*

Ünnepi köszöntőt mondott Staub Ernő Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata oktatási és kulturális referatúra vezetője. Mint az iskola egykori tanára, különös örömmel és büszkeséggel értékeli az iskola zenei nevelésének hatékonyságát, amivel hozzájárul, hogy Pécs a magyar kórusok fellegvára.

Ezt követően *Tillai Aurél* professor emeritus, a Pécs-Baranyai Kórus és Zenekari Szövetség elnöke és Kunváriné Okos Ilona a Kórus Szövetség titkára adtak át Diszoklevelet a jubiláló iskola vezetőinek: *Gaal Tibor* igazgató, *Veres János* egykori igazgató, és *Kertész Attila* karnagy részére.

A Bartók Béla leánykar előadásában még három mű csendült fel: *Kodály Zoltán*: 150. genfi zsoltár, *Verdi*: Laudi alla vergine Maria *Kocsár Miklós*: Salve Regina
Vezényelt: *Rózsa Bernadett*, aki szintén az ének-zene tagozaton végzett.

A Szolnoki Kodály Iskola Gyermekkara

A pécsi Kodály gimnázium kórusai több alkalommal énekeltek a Kodály Kórusok Országos Fesztiválján Szolnokon, így alakult ki a kapcsolat a *szolnoki Kodály iskolával, és Gyermekkarával*. Őket köszöntjük most.

A szolnoki Kodály iskolában is 50 éve működnek ének-zeneis osztályok. A gyermekkórusnak jelenleg 120 tagja van, karnagyuk: Juhászné Zsákai Katalin.

Rendszeres résztvevői Szolnok város hangversenyeinek, gyakran énekelnek a szolnoki Szimfonikus zenekarral és vesznek részt nemzetközi Fesztiválokon, versenyeken.

Többször elnyerték a az *Év kórusa* címet, több nemzetközi ezüst és arany diplomával, 2 kórus diákolimpiai ezüst éremmel büszkélkedhetnek. Gyakran koncerteznek Finnországban, felléptek már Várnában, Németországban, Lengyelországban, Ausztriában. 2013 nyarán házigazdái voltak az Euro Kinderchor kórusműhelynek.

A kórus műsora:

J. Gallus: Pueri concinite; *Kodály Zoltán*: Angyalok és pásztorok; *Kocsár Miklós* két műve: Psallite Deo, és Jubilate Deo; *Leavitt*: Festival Sanctus. Zongorán közreműködik: *Romhányi Anita*.
Vezetényel: *Juhászné Zsákai Katalin*

A Kecskeméti Kodály Iskola Aurin Leánykara

A nemzetközi hírű *Aurin Leánykar* képviseli – a *Kecskeméti Kodály Iskolát* – ahol elsőként indult el az Ének-zene tagozat. Köszöntjük Őket Pécsen. A Leánykar 1998-ban alakult a Kodály Iskola MIRACULUM gyermekkórusának 15 év feletti lányaiból.

A kórus alapítója és vezetője: *Durányik László*.

Az énekkar célja: fontos szerepet betölteni Kecskemét város kulturális életében, szervesen bekapcsolódni a magyar zenei életbe, részt venni, és eredményesen szerepelni hazai és külföldi hangversenyeken, fesztiválokon és kórusversenyeken, színvonalas hangfelvételek készítése. Kodály Zoltán szülővárosának, Kecskemét nevének méltó képviselése az egész világon. Megalakulásuk óta 19 első díjat nyertek nemzetközi kórusversenyeken, 5 CD-t készítettek az évek alatt. A lányok Európa számos országában jártak már, így koncerteztek többek között: Angliában, Norvégiában, Dániában, Belgiumban, Németországban, Szlovákiában, Olaszországban, Svájcban, Erdélyben, Spanyolországban, Romániában, Walesben, Skóciában, Kínában, Franciaországban, Csehországban, Lengyelországban, Cipruson.

2006-ban olimpiai bajnokok lettek a Kínában megrendezett kórus-olimpián; kategóriájukban 42 kórust utasítottak maguk mögé. 2009-ben Prima díjat kaptak.

A Kecskeméti Kodály Iskola Aurin Leánykarának műsora:
Gallus: Confirma hoc; *Vodnansky*: Rorando coeli ;
Mendelssohn: Veni Domine; és *Goodall*: 23. zsolttára
közreműködik: *Révész László* orgonaművész
Kodály Zoltán 2 műve következett: Isten kovácsa és Esti dal
Karai József: Hodie Cristus; *Kocsár Miklós*: Sub tuum
Gyöngyösi Levente: Deus ultionum c. művével zárult a kórus műsora.
Vezényelt: *Durányik László*

Zárszót *Dr. Ittész Mihály a Magyar Kodály Társaság Elnöke* mondott. Megköszönve a közreműködők szereplését, kiemelte az 50. évforduló jelentőségét, átadta a *Magyar Kodály Társaság* Emléklapját, további eredményes jó munkát kívánva a további évtizedek folytatásához.

Az esti ünnepi koncert befejezéséként az **Összkar** előadásában hangzott fel *Kodály Zoltán, Berzsenyi Dániel versére komponált nagyszabású kánonja: A magyarokhoz.*

Vezényelt: *Kertész Attila*, Liszt-díjas karnagy, aki 39 évig volt a gimnáziumi emelt szintű ének-zene tagozat vezetője.

Ünnepi kórustalálkozó

A Kodály Zoltán Gimnázium Aulájában

2013. november 30-án délelőtt

A pécsi emelt szintű gimnáziumi ének-zene oktatás

50 éves Jubileumi kórustalálkozója,

7 kórus részvételével

Köszöntésül *Kodály Zoltán*: János köszöntője hangzott fel a Gimnázium Vegyes Kamarakórusa előadásában, *Várkonyi András* vezényletével.

Gaál Tibor Igazgató Úr köszöntötte a megjelenteket és röviden összefoglalta az iskola történetét, felsorolva mindazon nehézségeket, eredményeket és örömeket amit az eltelt évtizedek során átéltek. De szökött arról, hogy terveik már a jövőre is kialakultak, és bizalommal tekintenek további eredményes munkájuk elé.

A Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége mindenkor figyelemmel kíséri a zenei nevelés területeit, és örömmel értékeli az eredményeket, kimagasló teljesítményeket. Díszoklevél átadásával tudja emlékeztetessé tenni az ilyen kimagasló jubileumi eseményt, amit ez alkalommal is átnyújtott Márkusné Natter-Nád Klára,

az alapító tagoknak: Ivasivka Mátyás, Kertész Attila; az iskolában őket követő jelenlegi tanárkarvezetőknek: Várkonyi András és Rózsa Bernadett. Valamint a zenei nevelést mindenkor támogató iskola és tantestülete nevében Gaál Tibor igazgató Úrnak.

A Kecskeméti Kodály Iskola plakkettjét Ladics Tamásné adja át.

A hangverseny műsorvezetője ismét Szili Györgyi volt, az ő konferálását idézzük.

A jubileum alkalmából meghívtuk Baranya megye ének-zene tagozatos általános iskoláinak kórusait, azon iskoláknak a képviselőjében, akik nagyon sok tehetséges diákot küldtek

a gimnázium ének-zene tagozatára, s akik nagyszámú nemzetközi és országos sikereknek voltak a részesei. Elsőként:

A Pécsi Szieberth Róbert Általános Iskola Kórusa énekel.

Farkas Ferenc: Hajnalnóta; Mozart: Ave Maria;

Balázs Árpád: Madrigaleszk, (fuvolán közreműködik: Horváth Andrea 8.oszt. tanuló), zongorán kísér: Matisz Zsuzsanna tanárnő, vezényel: Dubóczki Klára

Kodály Zoltán Gyermekkórus, Komló

Műsoruk: Karácsonyi köszöntők; *Bárdos Lajos: Ó, dicsőült szép kincs*
Kodály Zoltán: Ave Maria (1898);

Zongorán kísér: Juhász Dorina. Vezényel: *Makráné Kónya Melinda*

VKI Mátyás Király Utcai Általános Iskola Mátyás Kórusa, Pécs

Liszt Ferenc: Christus, oratórium, Húsvéti kórus; :

Kodály Zoltán–dr. Vargha Károly Intermezzo a Hány Jánosból

Richard Rodgers: DO_RE_MI Részlet a” Muzsika hangjaiból”

*Karai József: The gospel train. Zongorán közreműködik: Balatoni Sándor
organaművész. Vezényel: Kunváriné Okos Ilona*

A Kodály Gimnázium Bartók Béla Leánykara, Pécs

Kodály Zoltán: Egyetem, begyetem, Vezényel: Rózsa Bernadett

Verdi: Boszorkányok kara a Macbeth c.operából, zongorán közreműködik Balatoni Sándor. Vezényel: Kertész Attila,

A Testvérvárosok Terei Általános Iskola Nagykórusa, Pécs

Halmos László: Jubilate Deo; Kocsár Miklós: Psallite Deo (zongoránál: Szécsenyi Lászlóné) Kocsár Miklós: Cosy Cat Nap; Szerelem, szerelem – népdalcsokor
Vezényel: *Taschnerné Sértő Ágnes*

A Kodály Iskola Gyermekkara, Szolnok

Műsoruk, *Purcell*: Operarészletek; *Kodály Zoltán*: Gergelyjárás; *Szülejman Tarman*: A Fekete tenger dala; *Steve Hatfield*: Los amarillas
Közreműködik: Romhányi Anita. Vezényel: *Juhászné Zsákai Katalin*

A Kodály Iskola Aurin Leánykara, Kecskemét

Műsoruk: *Kodály Zoltán*: Bicinium csokor – Pirkad már Keleten,
– Hat éves a mi pejkónk, Elmegyünka városba;
Conrad Hagius: A muzsika dicsérete; *Palestrina*: Egy márványszoborhoz;
John Rutter: The Peace of God,
Közreműködik: Révész László zongoraművész, Vezényel: *Durányik László*

Óriási taps jutalmazta a kórus remek teljesítményét. Ám a siker az egész hangverseny során jelen volt. Az egymást meghallgató kórusok figyelemmel, érdeklődéssel és örömmel hallgatták a gazdag és változatos műsort, maradandó, valódi élménnyel távoztak.

A legnagyobb elismeréssel szólhatunk a rendezőszervek anyagi, szellemi és fizikai fáradságát nem ismerő munkájáért. A félévszázados jubileum, a „Kodály és kora” címmel meghirdetett rendezvény-sorozat bebizonyította Kodály örökérvényű szavait: „...nem sokat ér, ha magunknak dalolunk, szebb, ha ketten összedalolnak. Aztán mind többen, százan, ezren, míg megszólal a nagy Harmónia, amiben mind egyek lehetünk. Akkor mondjuk majd csak igazán: Örvendjen az egész világ!

Márkusné Natter-Nád Klára

Ugrin Gábor
tiszteletére
Emlékkoncert Tatabányán
a Bárdos Lajos Vegyeskórus
rendezésében

Nagyon sokan emlékeznek Tatabányán, az egykori bányászvárosban *Ugrin Gábor Tanár úrra*, aki ifjú karnagyként meghódította az egykori híres Bányászkórus tagjait, és a Vegyeskar élén oly sok élményt szerzett énekesei számára.

A Kodály Zoltán Általános Iskola Aulájában tartott ünnepi hangverseny megható jelenettel kezdődött, amint az énekkar három oldalról vonult a színpadra égő kis mécsest kezükben tartva énekelték a *Szellő zúg távol* szép dalát.

Sárköziné Pomázi Ágnes konferáló szövegével közöljük az emlékhangverseny műsorát, melyben a kórus múltjának és jelenének összefoglaló történetét ismerteti.

Szeretettel köszöntöm a kedves közönséget!

1998-ban határoztuk el, hogy kétévenként az őszi koncertünket a tatabányai muzsikus, kórus-alapító és karnagy, az 1994-ben elhunyt Szilaj Gyula emlékének szenteljük. Ő volt a Tatabányai Bányászkórus (Férfikórus) alapítója és ebből az együttesből alakult 1959-ben a Tatabányai Bányász Vegyeskar. A Szilaj-emlékkoncertre 2012-ben már 8. alkalommal került sor. A páratlan esztendőkből mindig valami más esemény vagy dátum adta a koncert apropóját. 2009-ben például együttesünk fennállásának 15. évfordulóját ünnepeltük, amelyen megemlékeztünk a Tatabányai Bányász Vegyeskórus megalakításának 50. évfordulójáról is.

Arra a jubileumi hangversenyre a Bányászkaros korábbi nagyszerű karnagyai, *Ugrin Gábor* és *Katona Tibor* is elfogadták a meghívást, sőt, vállalták egy-egy Kodály mű dirigálását is. Kórustársaim nevében is mondhatom, hogy felejthetetlen élmény volt a „Szép könyörgést” Ugrin tanár úr keze után énekelni, és én személy szerint hálás vagyok a sorsnak, hogy ezt átélhettem!

A mai hangversenyt Ugrin Gábor karnagy úr emlékének kívánjuk szentelni.

Köszönöm, hogy elfogadta a meghívásunkat, és tisztelettel köszöntöm Ugrin Gábor karnagy úr özvegyét *Dr. Hegyi Zsuzsannát, Lőrinczy Margitot* Gitta nénit, a Bárdos kórus alapítókarnagyát, aki a Bányász Vegyeskarban az Ugrin tanár úr Tatabányán töltött 17 évéből 14-en keresztül segítette a munkáját karnagyként, szólamvezetőként, és énekesként. *Gerey Tamásné Dezsényi Magdolna* karnagyot, aki szintén Ugrin Gábor karnagy úr másodkarnagya volt. Köszöntöm a Budapestről érkezett és a tatabányai egykori Bányászkaros tagokat, az Ifjú Zenebarátok Kórusának képviselőit, egykori és mai dalosokat. A Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége KÖTA képviselőjében jelen lévő *dr. Márkusné Natter-Nád Klárát*. Köszöntöm városunk vezetésének képviselőit, a képviselőtestület tagjait.

Az oktatási és kulturális bizottság elnöke, *Ablonczy Dánielné* képviselő asszony – a kórust méltató, jelentőségét elismerő szavai – nyitották meg az emlékhangversenyt.

Kedves közönség! Mai műsorunkat igyekeztünk úgy összeállítani, hogy lehetőleg minél több olyan művet adjunk elő, amit annak idején Ugrin Gábor karnagy úr is dirigált a Bányász Vegyeskaros élén. Ezek közé tartozott **Bárdos Lajos: Tábortűznél** című kis kórusa is, amelyet a bevonuláskor énekeltünk Dr. Márkus Miklós versével.

Ugyancsak vezényelte karnagy úr az olasz korabarokk komponista, Giacomo Antonio **Perti: Inter vestibulum** című egyházi témájú motettáját, és **John Dowland: Drága perc** című madrigálját. Ezt követően – a műfajnál maradván – **Giovanni Gastoldi: Csónakos éneke** csendül fel majd, mindkét madrigál Szabó Miklós fordításában.

Vezényel Murányi Ferenc és Szeimann Zsuzsanna

Murányi Ferenc, aki az előd Bányász Vegyes kórus karnagya is volt több éven át mondta el megható, személyes emlékező gondolatait, Ugrin Gáborral való közös együttműködésük idejéről.

A kórus a következő percekben két német, romantikus szerző egy-egy népszerű darabját szólaltatta meg: **Mendelssohn: Búcsú az erdőtől**, és **Brahms: Bűvös éj**, Dr. Vargha Károly és Závodszy Zoltán fordításával. Mindkét kórusművet énekelte anno a Tatabányai Bányász Vegyeskaros – köztük jó néhány jelenlegi kórustársunk – Ugrin karnagy úr vezényletével.

Ezt követi **Bartók Béla: Négy szlovák népdal** című műve, zongorán közreműködik *Ocskai Gabriella*.

A nagyszerű, zenében megfestett életképek, a vidám táncmulatságot megidéző dallamok után egy komoly hangvételű **Kodály** kórusmű következik: az **Ének Szent István királyhoz**. Vezényel: *Szeimann Zsuzsanna*.

Ezután szeretnénk néhány, Tatabányán készült felvételtől megidézni Ugrin Gábor karnagy urat. 2008-ban elfogadta a KÓTA felkérését és az *Éneklő Ifjúság Szakmai Napok* rendezvény egyik előadójaként a Tatabányán eltöltött éveiről beszélt, emlékezett a régi dalosokkal közösen egy jó hangulatú találkozáson a Bányászati Múzeumban. Majd a jubileumi koncertünkön készült felvételen vezényli *Kodály Zoltán: Szép könnyörgés* című kórusművét.

Videó felvételtől hallgassák meg Ugrin Gábor karnagy úr vezényletével, az *Ének Szent István királyhoz c. Kodály kórusművet*.

Sajnos ebben az évben egy másik olyan muzsikusként is véget ért a földi pályája, akit szoros szálak fűztek a kórusélethez. Számos népszerű kórusmű alkotója, az *énekkari hangzás megújítója*, **Karai József**, szeptember 7-én hunyt el. Tegnapelőtt, november 8-án töltötte volna be 86. életévét.

A gyönyörű csángó-magyar népdalokból fűzött **Estéli nótázás** című művével tisztelgünk a zeneszerző emléke előtt. Zongorán közreműködik *Ocskai Gabriella*. Vezényel *Szeimann Zsuzsanna*.

Kedves közönségünk! Szeretném megköszönni, hogy ezt a késő délutánt velünk töltötték. Köszönjük, hogy együtt idézhettük meg Ugrin Gábor karnagy urat, akit a Tatabányán eltöltött 17 esztendő okán, büszkén mondunk egy kicsit a magunkénak is. Köszönjük az emlékező gondolatokat, a családtagok, barátok, egykori dalosok jelenlétét.

Búcsúzóul egy gyönyörű népdal gyönyörű feldolgozását, **Kodály Zoltán: Esti dalát** hallhatják, amelyet szintén vezényelt Ugrin Gábor karnagy úr a Bányász kórusnak. Illetve ne csak hallgassák, aki tudja, kérem, énekelje velünk együtt.

Kedves vendéglátással, baráti fogadással fejeződött be a visszaemlékező szép hangverseny. A jelenlegi és a vendégként érkezett egykori énekesek baráti beszélgetése sok emléket idézett föl, és bátorítást nyújtott, hogy a hagyományokhoz méltó módon folytassák az elődök munkáját, szerepléseikkel örömet szerezve környezetüknek.

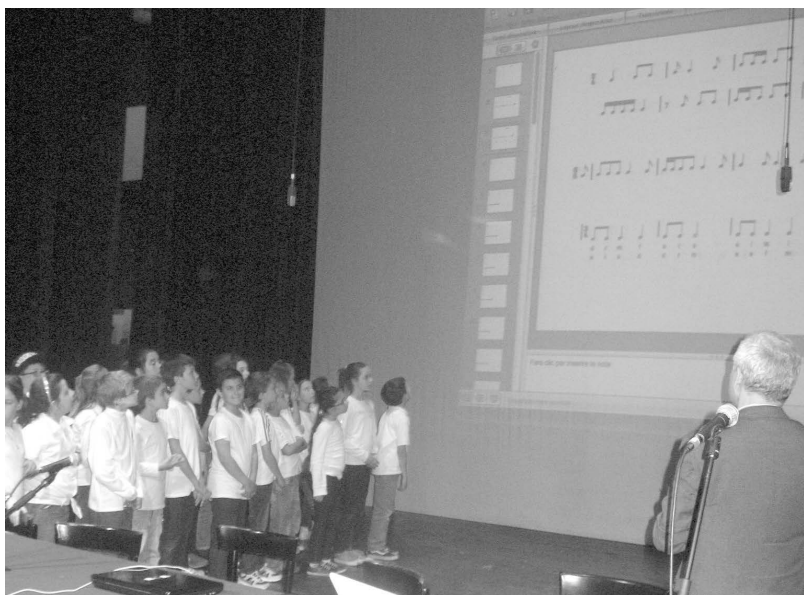
***

Ugrin Gábor emlékére – A Magyar Kodály Társaság Hírei/3 szeptemberi számában közöltünk megemlékező cikket. Ebben szerepelt: a temetésen elhangzott: „Az Ifjú Zenebarátok Kórusa nevében búcsúzom Tanár Úrtól” címmel *Szilágyi Katalin* búcsúbeszéde. Ám a nevet ott helytelenül közöltük, ezért most szíves elnézését kérjük.

Magyar-Olasz év *Háromszor is Kodály módszer*

A Magyar-Olasz év típusú, egész évet átölelő kulturális eseménysor megrendezésére és megszervezésére már 2002-ben is volt példa Olaszország területén. Az akkori igen színes és gazdag palettán is megjelent a Kodály módszerként lett világhírű nevelési módszer, mint hungarikum.

Ebben az évben három alkalommal jártam Itáliában, *először* a májusban **Cividale del Friuli**ban megrendezett *Mittelfest* keretében megvalósított XVIII. Mittelteatro – színházi találkozón, melynek alcíme is önmagáért beszélt „Gyerekeknek gyerekekért”. A nagyszabású egy hétig tartó programban egy egész napot a zenei nevelés fontosságának szenteltek 0-14 éves korig behatárolva az életrészt, középpontba helyezve a Kodály módszert és más egyéb lehetőségeket, mint tapasztalati tényezőt. Mint mindig szükség van egy elhivatott sem időt sem fáradságot nem sajnáló központi alakra, aki a fő szervező – itt Andrea Martinis személyében találtatott meg, aki anno Bolognában a Kodály Módszert választotta diplomamunkája témájául, s azóta is elkötelezett híve a zenei nevelés fontosságának. A megvalósításban fontos szerepet vállalt még anyagilag a Cividaleban és Magyarországon is élő Giuliano Bulfoni és

Cividale del Friuli Tóth Tamás és növendékei

Maurizio Pasqualini, akik immáron tizedik éve szponzorálják karöltve a zene iskolák és zenei általános iskolák csoportjainak a kijutását – ütős zenekarok, szólisták és kórusok léptek már fel itt az ő segítségükkel komplex programjaikkal bemutatva zenei nevelésünk eredményességét. Ez idén a Marczibányi téri Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskola, Gimnázium és Zeneiskola Leánykara léphetett fel két alkalommal *Őri Csilla* és *Uherezky Eszter* értő, átélt vezényletével, akik a kortárs magyar műveket középpontba helyező koncertjeikkel nagy sikert arattak.

Minden előadást a XIX. század Európa hírvé tragikájáról, az Adelaide Ristoriról elnevezett nemrég felújított színházban tartották. Az összejövetel témáját két nagy csoportra bontották, az egyik kifejezetten a Kodály névvel fémjelzett módszerrel foglalkozott. Padovából Francesco Facchin és Klára Lóczi osztotta meg gondolatait, Magyarországot jó magam képviseltem a módszerről tartott összefoglaló előadásommal (*Tenendosi per mano con il Metodo Kodály* címmel). Ezt megelőzte egy kisebb bemutatóóra is a színpadon *Tóth Tamás* karnagy vezetésével saját igen jól felkészített tanítványaival, aki feleségével *Acs Edittel* a lehetőségekhez képest mindent megtesz az olasz adaptáció előmozdítására. Ezen kívül megismerhettük a Karintiai zeneiskola munkáján keresztül a módszer adaptációjának más aspektusát is. A délutáni ülés felvázolta a már nálunk is itt-ott feltűnt „el sistema” nevű nevelési metódust, mely kifejezetten a hátrányos helyzetű gyerekeknek ad segítséget a zenén keresztül, valamint a zene, mint a dislexiások rehabilitálásának egyik lehetősége c. előadásra is sor került.

A *második esemény* melyen részt vettem az egy hetes XV. Kodály Nyári Szeminárium augusztus végén a Pisa melletti **Marina di Pietrasanta** tengerparti városkában. Ezt az 1995-ben újjá alakult AIKEM (Associazione Italiana Kodály Per L' Educazione Musicale) szervezte. A társaság elődjét 1975-ben Giovanni Mangione alapította azután, hogy magyarországi látogatása alkalmával megismerkedett a módszer hatékonyságával és sajátosságával, akinek a kodályi eszmék melletti elkötelezettsége közzismert. Az időközben elhunyt alapító munkásságát szem előtt tartva ez a fiatal vezetés (Maurizio Bovero – elnök; Teresa Sappa; Andrea Basevi; Sonia Baccan) mindent megtesz annak érdekében, hogy a tanfolyamra beiratkozottak magas szintű zenei továbbképzésben részesüljenek. A tanári gárda minden tagja tanult Kecskeméten, az ott szerzett tudásukat mind a kurzus szervezésében, mind zenei vonatkozásban kiválóan értékesítik. Az ott eltöltött időről és megismert kollégákról a legmelegebb hangon emlékeztek. Az egyhetes zenei munkánál (szolfézás; kórusvezetés; zeneszerzés; iskolai tánc) mintegy megkoronázása volt az a 12 órás intenzív foglalkozás melyet vezethettem s címben a többszólamúságra nevelés témakörét érintette. A csoport tagjai, mint aktív zenepedagógusok, a temérdeknyi hasznos gyakorlati példával alátámasztott foglalkozásokért igen hálásak voltak.

Marina di Pietrasanta

A harmadik esemény szeptember 2. és 6. között a Liszt Ferenc Zene-művészeti Egyetem Kodály Intézete, a Külügyminisztérium, a Római Magyar Akadémia és a Balassi Intézet támogatásával az egyhetes zene-pedagógiai szeminárium volt **Rómában** (Studiare cantando – cantare studiando címmel) olasz és más külföldi (USA, Írország, Skócia; Németország; Ausztria) zenepedagógusok, kóruskarnagyok és fiatal előadóművészek részvételével. Számomra kellemes meglepetést okozott, hogy mind Cividale del Friuliból, mind Marina di Pietrasantából jöttek „ismételni” hallgatóim. Az angol és olasz nyelvű programnak a Római Magyar Akadémia a Palazzo Falconieri adott helyet. A szeminárium, művészeti vezetője *Nemes László Norbert*, a Kodály Intézet igazgatója, vendégtanára pedig e beszámoló írója volt. A két tanár-művésszel interjút készített a vatikáni rádió, mely meghallgatható a Vatikáni Rádió honlapján: www.radiovaticana.va. A szemináriumot egy magas színvonalú koncert zárta, melyet Molnár Antal, a Római Magyar Akadémia igazgatója, majd őt követve Balla János, Magyarország római nagykövete nyitott meg. Kodály Zoltán, Bartók Béla és Liszt Ferenc művei hangzottak el Halmi Katalin operaénekes és Novák Anikó zongoraművész reprezentatív előadásában. A hangversenyt a szemináriumi kórus közreműködésével Kodály: Esti dal című kórusműve zárta, melyet Nemes László Norbert vezényelt. Rómában a Magyar Akadémia már nem először fogadta be a „Kodály módszert”, például 2002-ben egy koncert

keretében tartották azt a könyvbemutatót melyen az akkor megjelent „Dal sol-mi fino ai classici” című olasz nyelvű módszertan könyvet (szerző: B. Horváth Andrea) ismerhette meg a hallgatóság. A bemutatón a Scuola di Buon Pastore Aureliano gyerekkar énekelt magyarul (karnagy Bruna Valori), mintegy szemléltetve az előadásban elhangzottakat. Azt az estét többek között *Kodály Zoltánné* is megtisztelte jelenlétével. Ezt és más eseményeket az azóta sajnos elhunyt Giuseppe Juhar és felesége Molyka Ryba szervezte áldozatos, szinte önkéntes, az ügy iránti elkötelezettség által vezérelve. Mindketten 1977 óta igen sokat tettek a „Kodály ügy” érdekében Olaszországban (nemcsak Rómában) az általuk alapított A.M.O.R.(Academia Mundo Ottorino Respighi) később Academia Pro Mundo Uno szervezésében. Örömteli, hogy az ő munkájuk nem vész kárba, mert a Kodály Intézet szakmai részvételével először rendezett Kodály Szeminárium szép sikerrel zárult az Örök Városban. A nagyfokú érdeklődést jelzi, hogy az eredetileg 25 fő részére meghirdetett kurzus létszáma 60-ra emelkedett, messze felülmúlva a szervezők várakozását. Erre való tekintettel az Intézet tervei között szerepel a kurzus folytatása.

B. Horváth Andrea

Róma-diploma átadás Nemes László és B. Horváth Andrea

KODÁLY és KORA – KODÁLY és KÖRE
A 35 éves Magyar Kodály Társaság és a
Szent-Györgyi Albert Agóra Hangversenye
Szeged, 2013. október 19.

Közreműködik:

A Budapesti, Marczibányi Téri Kodály Iskola
Gyermekkara és Kamarakórusa, és
a Szegedi, Bartók Béla Nőikar

Vendégek: *Csemiczky Miklós* és *Fekete Gyula* zeneszerzők
A zeneszerző vendégeket a műsorban elhangzó műveikről
Rozgonyi Éva, Liszt- és Bartók-Pásztory-díjas karnagy kérdezi

MŰSOR:

Kodály Zoltán: A 150. genfi zsoltár, a két kórus közös előadásában,
Vezényel: *Őri Csilla*

Pásztói Miklós: Repülj madár, Federico Garcia Lorca: Fekete lány –

Kocsár Miklós: Négy madrigál Kölcsey Ferenc verseire, III. és IV. tétel

Kodály Zoltán: Csalfa sugár – Arany János verse; Veronai táj –
Zöld erdőben – Népdal Kistétényi Melinda szövege

A Marczibányi téri Kodály Iskola Gyermekkarát és Kamarakórusát
Őri Csilla és *Uherezky Eszter* vezényli

Bartók Béla: Mihálynap-i köszöntő;

Kodály Zoltán: Ének Szent István királyhoz

Csemiczky Miklós zeneszerzőt a Missa brevis keletkezéséről
Rozgonyi Éva kérdezi

Csemiczky Miklós: Sanctus, Agnus a Missa brevis-ből

A szegedi Bartók Béla Nőikar énekel, Vezényel: *Ordasi Péter*

Tóth Péter: Négy Gyerekkar Kányádi Sándor verseire,
Regina caeli, Magnus, maior, maximus

Fekete Gyula: Nyulamról

Fekete Gyula zeneszerzőt a műsorban szereplő műveiről,
Rozgonyi Éva kérdezi

Fekete Gyula: A teve fohásza, Ez állati!

A Marczibányi téri Kodály Iskola Gyermekkarát és Kamarakórusát
Őri Csilla és *Uherezky Eszter* vezényli

Befejezésül a két kórus közös előadásában:

Kocsár Miklós: Salve regina, vezényel: *Uherezky Eszter*

Kodály Zoltán és az Universal Edition levélváltása 1938–1966

Az Argumentum Kiadó és a Kodály Archívum együttműködésének
újabb fontos könyvet köszönhet a zenetudomány.

Bónis Ferenc fordításában és közreadásában jelent meg, s került az érdeklődők kezébe a Kodály Emlékmúzeum előadótermében október 28-án tartott könyvbemutató a fenti címmel ellátott közel 700 oldalas, képmelléklettel, kottafakszimilével ékes kétnyelvű kötet. Ha azt mondjuk: hiánypótló könyv, nem üres frázist alkalmazunk, nem közhelyes fontoskodás. Inkább valós helyén értékeljük az újdonságot. A szép kiállítású könyv – Murányi Zsuzsa (borítóterv) és Nagy Erika (tördelő) igényes munkája – tartalmi szempontból nincs előzmények nélkül, hiszen Kodály idegen nyelvű leveleiből is jelent meg már kötet. A két évtizedes (1918-1937), változó tartalmú bécsi kiadói kapcsolatot – bár csak a komponista oldalát képviselő, és csak németül közölt – számos levél reprezentálja a *Zoltán Kodály Letters in English, French, German, Italian, Latin* című kötetben (Edited by Dezső Legány and Dénes Legány. Budapest: Argumentum–Kodály Archívum, 2002). Meg kell még említenünk két osztrák szerző három magyar nyelven megjelent közleményét: Rudolf Klein két dolgozatát *Kodály és az Universal Edition* (Magyar Zenetörténeti Tanulmányok Kodály Zoltán emlékére. Szerk.: Bónis Ferenc. Budapest: Zeneműkiadó, 1977.), illetve *Kodály és az Universal Edition 1932-1937* (Kodály Zoltán és Szabolcsi Bence emlékezete. Szerk.: Bónis Ferenc. Kecskemét: Kodály Intézet, 1992); továbbá Ernst Hilmar: *Kodály és az Universal Edition* (Kodály emlékkönyv, 1997. Szerk.: Bónis Ferenc. Budapest: Püski, 1997). Utóbbi szerző bevezetőjében utal arra, hogy a levelezés csak 1937-ig ismeretes, a továbbiak hozzáférhetetlenek (voltak), legálábbis a cég irattárában.

A *Bónis Ferenc* jegyezte kötet bevezetője ugyancsak utal erre a tényre, amikor tudatja, hogy amannak folytatásaként az 1938 és 1966 között keletkezett leveleket közli, köszönhetően egyfelől az Universal-munkatársak Kodály-hagyatékban megőrzött leveleinek, másfelől a közelmúltban Bécsben, a Városi Könyvtárban fellelt Kodály-leveleknek.

Újdonsága és erénye a gyűjteménynek közreadói szempontból több is van. Egyrészt *kétoldalúan mutatja be a levelezést*, vagyis mind a Kodály által írottakat (66 levél), mind a neki szólókat (348 levél) megtaláljuk a kötetben. Másrészt a kötet *kétnyelvű*: első részében magyar fordításban, a másodikban német eredetiben olvashatjuk a leveleket.

A *szerkesztéssel* kapcsolatban két kérdés azért élnék tolatkszik. Az egyik: ha kétnyelvű a kötet, akkor miért nem párhuzamosan, tükröl-

dalakra nyomva jelenik meg a két nyelv, a levelek német eredetije és magyar fordításuk? Oka ez lehet: a két nyelv jellegéből következő terjedelem-különbség ilyen szerkezetben bizonyára még növelné a kötet oldalainak számát (a német szövegek általában hosszabbak, mint magyar megfelelőik). Lehetett volna persze két külön kötetben megjelentetni a két nyelvi változatot. Amint a közreadó-szerkesztő kifejtette a könyvbe-mutatón, mégis elsősorban a hazai közönség okulására szánja e kötetét (bár aligha lehet kétséges, hogy a téma miatt nemzetközi érdeklődésre is számot tarthat, legalább a korszak zenetörténeti kutatóinak körében). A fordítást a ma csekélynek mondható hazai német nyelvismeret indokolja. Ezen túli előny, hogy megkönnyíti a szövegek felhasználását és egyben őrzi a szövegek tisztaságát; vagyis nem kell attól tartani, hogy esetleges idézéshez új meg új, tartalmi vagy nyelvi szempontból vitatható magyar fordításvariánsok keletkeznek.

A másik jogosan feltehető kérdés, hogy miért nem egybeillesztve, időrendi folyamatában mutatja be a levelezést, miért vette sorra a szerkesztő előbb a Kodály leveleket (természetesen időrendben), majd ugyanilyen elv szerint külön az Universal Edition leveleit.

Erre is megkaptuk a felvilágosítást: legfőbb oka, hogy az Universal cég levéltárából 15 év Kodály-leveli eltűntek! Egyesbeszerkesztve is sok oldalon át csak a kiadó leveleit olvashatnánk. Célzerűbb volt tehát a külön csoportok kialakítása. Az előnyhöz képest apró kellemetlenség az olvasónak, hogy a 66 Kodály-levelhez közvetlenül kapcsolódó Universal-leveleket külön kell fellapozni, „összeilleszteni”.

A szerkesztési kérdések taglalását lezárando megemlítjük, hogy minden levélhez jegyzetek tartoznak, amelyek egyfelől segítik az egyes tételek egymásra vonatkoztatását, másfelől magyarázattal segítik a tartalom megértését személyekre, művekre, eseményekre stb. való utalással. Bónis Ferenc úgy adta meg a jegyzeteket, hogy a szükséges adatok, magyarázatok vissza-visszatérő témáknál is minden alkalommal szerepeljenek. Levél-kötettel aligha csak folyamatos olvasással ismerkedünk, s a kutatóknak is mindig másra van, lehet szüksége. Bárhol kapunk is bele az olvasásba, köszönhetően az említett szerkesztői eljárásnak, soha nem maradunk fogódzó nélkül.

A kötetet záró képek mindegyike egy vagy több levélhez kapcsolható. E kapcsolat megtalálását azonban az olvasóra bízta a szerkesztő s a kiadó, vagyis nincs kalandozásunkat megkönnyítő utalás a levelek sorszáma-ra, csak képalírások.¹

¹ Talán merő véletlen és érdekesség, de megemlítjük, hogy épp egy fotó erősíti meg e kötet formális kapcsolatát a korábbi – nem csak Universal-levelézést tartalmazó – „Letters”-kötettel. A korábbi kiadvány borítója címloldalán látható szép fénykép keletkezési idejének megállapítását az újabb kötet egyik *Bürgeralpen*, 1938. július keltezésű „csoportképe” (6. sz.) segíti: nem kell hozzá különösebb megfigyelőképesség, hogy Kodály „beállásán” felismerjük a hasonlóságot, ruházatán pedig az azonosságot. Sőt, a ruházat egy része alapján még a régebbi könyv borítója hátsó oldalán lévő képet is ekkorra datálhatjuk.

Ennyi „alaki” és szerkesztési szemlézés után ideje a *tartalom* felé fordulnunk, egy kérdéssel: „*Mi szükség van arra, hogy kisserkesszék egy zeneszerző leveleit?*”

Egy zeneszerző-levelezést bemutató írásban bizonyára meglepő ez a kérdés. Az idézőjel mutatja, hogy kölcsön-gondolat, mégpedig Verditől.² Mintha kérdés formájában akarna tiltakozni a zeneszerző a magánszférájába, alkotóműhelyébe vagy éppen kiadói-üzleti ügyeibe való illetéktelen betekintés ellen. *Játsszák, hallgassák a műveit!* – ott a lényeg, amit róla és világáról tudnia lehet vagy kell a szakmának és a közönségnek. A gyakorlat azonban azt mutatja, hogy a dokumentumok közlése a zenetörténet-írás érdeke, de még akár a nem szakmabeli olvasót is a művész – mint alkotó és ember – egyéniségének jobb, mélyebb megismeréséhez segíti. Áttételesen még akkor is, ha csak a zeneművekről, a szerző és a kiadó együttműködéséről (egyetértésükről vagy érdek-különbőség okozta vitáiról) szólnak a levelek. Minket természetesen elsősorban a zeneszerző és munkássága érdekel, ám a levelezőpartner tükröt is tartat ehhez.

Néhány jellemző és fontos momentumot kiemelve rávilágíthatunk a levél-kiadás jelentőségére. Olykor a sorok mögött kell olvasnunk.

A közreadó felhívja a figyelmet arra a tényre, hogy az Anschluss után a náci kézbe került bécsi kiadóval Kodály, akár csak Bartók, korlátozta kapcsolatát. A már szerződéssel oda kötött műveket egyoldalú szerződésbontással elvinni nem lehetett, de a további alkotásokat a londoni színhelyű Boosey and Hawkes cégnél kötötte le ő is. Ebből a szempontból igen tanulságos a két felkérésére készült zenekari mű sorsa. A bécsi cég képviselői hiába akarták rávenni a zeneszerzőt, hogy a *Páva-variációk* (az amsterdami Concertgebouw zenekarnak) és a *Concerto* (a Chicago-i szimfonikusoknak) kiadását is bízta rájuk. Az előadás lehetőségét nem akarta Kodály – talán éppen a *Páva-variációk* nagyon is időszerű mondanivalója miatt („akinek van füle a hallásra...”) – megakadályozni azáltal, hogy az „ellenséges” ország kiadójának adja, ezért közbülső megoldást választott: mindkét mű partitúráját saját kiadásban jelentette meg először. Így kerülhetett aztán a monumentális népdal-variáció előadásra Berlinben, Bécsben és Budapesten, például Furtwängler vezényletével.

A másik tanulságos „történet”, amely a levelezésből kibontakozik, a színpadi művekhez, elsősorban a *Háry János*hoz kapcsolódik. A darab előadásának nem egy esetben a prózai szöveg fordítása, humorának más (elsősorban német) nyelvre való átültetése, illetve a mű rendezői (félre) értelmezése volt többszöri levélváltás témája. Jellemző eset: Kodály ragaszkodott ahhoz, hogy a *Székely fonó* jelmezei, mint a tartalom kifejezésének látvány-eszközei minden esetben megőrizzék a székely jellegét.

---

² Eösz László idézi Verdi, Bartók és Kodály ars poeticájának közös vonásai című tanulmányában.

Nagyvilág, 1966/11; in: Élet és Mű. Emlékkönyv Eösz László tiszteletére. Szerk.: Ittész Mihály. Budapest: EMB-MMA, 2013.

Mindkét színpadi mű zenei anyagának kései gazdagodásáról is értesülhetünk a levelekből.

Az „átállítás” időszakának mindenképpen negatív hozadéka volt, hogy az akkor még csak egy füzetből álló *Bicinia Hungarica* kiadását a zeneszerző hiába szorgalmazta az Universal Edition-nál.

A munkatársak/vezetők közül az adott évtizedekben az Universal kiadónál Alfred Schlee volt – talán mondhatjuk így – Kodály egyik jó embere. Ő különösen szorgalmazta a Kodály-művek kiadását, újabb megjelenések estén a hibák kijavítását (amit persze a zeneszerző maga is fontosnak tartott, ha nem is sietett mindig a korrektúrával). Az ő leveleiből értesülhetünk eddig ismeretlen, megvalósulásával fontossá válható, meg nem történésével éppannyira fontos, de mélyen jellemző tervről: 1942-ben felvetődött egy több hónapos svájci koncertkörút terve, amire Kodályék mégsem utaztak el. Schlee – egy nem hivatalos levélben – korábban még az amerikai emigráció lehetőségét/szükségességét is megpendítette az amerikai képvisellel rendelkező Boosey and Hawkes kiadóhoz való csatlakozás kapcsán.

A kötetben közölt, eddig csak részben megjelent kotta-faksimile³ is Alfred Schlee-hez kapcsolódik: hatvanadik születésnapjára (1961), a kiadó akkori igazgatója kérésére komponálta Kodály „album-darabját”, variációkat az ünneplélt neve betűinek kottára váltásával kialakított témára, ó-bécsi stílusban. Ahogy Bónis Ferenc felhívta rá a figyelmet: a némiképp az énekgyakorlatokkal rokon darab ironikusan utal az Universal által szorgosan terjesztett dodekafóniára. A könyvbemutatón valószínűleg ősbemutatóként hangzott el a darab Kelemen Barnabás (hegedű), Homoki Gábor (brácsa) és Kokas Dóra (cselló) előadásában.

A levelet olvasva kirajzolódik a történelmi háttér is, a két diktatúra természetrajzának néhány jellemző vonása. Például az a bezártság, amely mindkettőt jellemezte. Nagyon jellemző, hogy az említett kis kompozíció kottáját – mint minden más művét – Kodály csak a Kultúra nevű állami cégen keresztül küldhette ki Bécsbe. Úgy láthatjuk e levelekből is: első szabadsága megőrzését is szolgálta, hogy a hivatalos előírásokat ügyei intézésében mindig megtartotta, nem hagyott támadási felületet. (Maradt más, amiért nem kerülhette el a határozott, olykor harcossá váló kiállást a hatalommal szemben.)

Csak remélni lehet, hogy a hiányzó levelek is egyszer megkerülnek és tovább árnyalják a jól ismert képet, gazdagítják ismereteinket a szerzőről és műveiről. A mostani gazdagodásért köszönettel tartozunk Kodály Zoltánnak, az Argumentum Kiadónak, az Universal Edition-nak és a szakmai munka dandárját elvégző fordító-közreadónak, Bónis Ferencnek.

Ittész Mihály

³ *Variationen über ALFRED SCHLEE im Altwiener Stil.* (Első facsimile közlés a kézirat 1. oldaláról.) In: Eöszé László: Kodály Zoltán élete képekben és dokumentumokban. Budapest: Zeneműkiadó, 1971. 221. kép, 142. old.

Szokolay Sándor utolsó köszöntése

Aki nem hisz a csodákban, nem elég realista! Ezzel a mondattal kezdeném, mivel a csillagok szerencsés együtt állásának köszönhetően megadatott Szokolay Sándornak, hogy még utoljára köszönthesse **Sopron** városa egy ünnepi koncerttel a Pannónia Hotel patinás nagytermében.

2013. december 8.-án távozott az élők sorából a számos elismeréssel, többek között a Kossuth-díjjal és a Corvin láncsal kitüntetett kiváló zeneszerzőnk, Szokolay Sándor.

Csoda, hogy még **jelen tudott lenni 2013. november 17-én**, és képes volt erőt meríteni és örülni a nagy beteg szerző. Mindenki tisztában volt vele, milyen gyenge a szíve. Épp ezért hihetetlen volt, ahogy szinte felpattant az ünneplés végén, hogy szavakkal és virágcsokorral köszöntse a résztvevőket. Ritkán részesül az ember ilyen élményben: kézzel fogható volt a teremben az energia áramlása. A meghatottságtól alig tudott szavakat találni az ünnepelt, látszott rajta, milyen boldog.

A közreműködőknek és a jelenlévő közönség számára is fantasztikus volt ez az este. Senki nem beszélt róla, de éreztük, hogy ezek a hálás szavak nemcsak a résztvevőknek szólnak. Egyszerre volt jelen az idő három dimenziója: megszólítva a jelenlévőket visszatekintett a múltba, s bizakodott a jövőben... Vibrált a levegő. (Talán műszerek ki is mutatták volna?)

Ritkaságszámba megy, hogy manapság így megbecsüli a város és annak vezető emberei, vállalkozói, lakhelyük arra méltó polgárát. *Sopron Megyei Jogú Város* Önkormányzata, civil szervezetek és helybéli vállalkozók minden évfordulótól függetlenül saját költségükön hívták meg a budapesti XIV. kerületi *Hunyadi János Általános Iskola Véndiák Kórusát*, annak vezetőjét, *Sebestyénné Farkas Ilonát*, s néhány szólistát: *Sebestyén Mártát*, *Diószegi Györgyit* (ének), és e sorok íróját, *Nagy Mártát* (zongora).

Hogy miért éppen ezt a kórust hívták meg? Szoros baráti kapcsolat köti össze a karvezetőt és Szokolay Sándort. Ez a barátság **Békéstarhosi** gyökerekre vezethető vissza, ami évtizedeken keresztül, egészen december 8.-ig tartott.

Farkas Ilonát a híres, Kodály által is többször látogatott Hunyadi János Ének-zenei Általános Iskola 50 éves jubileumára, egyszeri fellépésre hívták meg volt diákjai. Ekkor a „véndiákok” egy része úgy döntött, hogy ismét együtt szeretnének énekelni, s továbbra is a mindenki által „Mona néni”-nek nevezett tanárukat kérik fel állandó kórusvezetőjüknek. Az együttműködés 2006 óta folyamatosan tart, és igen eredményesnek bizonyult. Számos fesztiválon, kórustalálkozón, koncerten, versenyen közreműködtek nagy sikerrel itthon és külföldön egyaránt.

A koncert műsorán *Szokolay Sándor szerzeményei* – Zsoltározó, Áldjuk Isten nagy kegyelmét, Miatyánk, Már csak a dal, csak az segít; ezen kívül Goudimel, Liszt Ferenc, Kodály Zoltán, Bárdos Lajos, Karai József és Daróci Bárdos Tamás művei hangzottak el.

A kórusművek között *Diószegi Györgyi* énekelte Mozart és Verdi egy-egy áriáját. A hangversenyet közös emlékekkel színesítette a műsorblokkok között a karvezető, *Farkas Ilona*, személyes hangú mondatai igen családiassá tették a hangulatot. A kórusban láthattuk-hallhattuk mindhárom gyermekét, köztük a világhírű népdalénekesünket, *Sebestyén Mártát* is, aki a koncert végén egy gyönyörű csángó Mária-énekkal köszöntötte a zeneszerzőt.

Gondolom, a jelenlévők többsége érezte, hogy ez egyfajta búcsú. De nem szomorú, hanem ritka felemelő találkozás, egy méltán ismert és elismert alkotó utolsó megjelenése zeneszerető publikuma és barátai előtt, akik között jelen volt a zeneszerző egykori *tarhosi* osztálytársa, *Mező Imre* zenetudós is.

A sors ajándékának tekintem, hogy létrejöhett ez az ünneplés. Számomra csoda, hogy jelen lehettem, s én is köszönhettem Liszt egyik Bach átíratával az ünnepeltet.

A halálhír óta többször eszembe jutott Schubert Téli utazás ciklusának Wegweiser (Útjelző) című dala... vajon megkönnyítettük Szokolay Sándor választását?

Nagy Márta

A mellékelt fotókat
PLUZSIK TAMÁS készítette.

*Miután ezeket a fotókat örömmel megnézte,
Szokolay Sándor örökre elaludt...*

Szokolay Sándor

Kossuth-díjas zeneszerző, a Corvin lánc tulajdonosa, a Zene-
művészeti Egyetem ny. tanára, a Magyar Művészeti Akadémia
rendes tagja. A Magyar Kodály Társaság első elnöke.

Temetése Sopronban 2013. december 21-én .

Emlékét híven őrizzük!

**Ünnepi Koncert Kodály Zoltán
születésnapjának előestéjén**
2013. december 15.
A Zeneakadémia Nagytermében

PROGRAM:

A 150. genfi zsoltár (Theodore de Béze, Szenczi Molnár Albert fordítása)
Ének Szent István királyhoz (Bozóky-énekeskönyv, 1797)
Semmit ne bánkódjál (Szkhárosi Horváth András éneke, egykorú dallam szerint)
Angyalok és pásztorok (Népi szöveg és galamboki népének Volly István gyűjtéséből)

ELŐADÓK

Szegedi Bartók Béla Nőiakar és Debreceni Bárdos Lajos Leánykar
Vezényel: Ordasi Péter

Akik mindig elkésnek (Ady Endre)
Norvég leányok (Weöres Sándor)
A magyar nemzet (Petőfi Sándor)

ELŐADÓ

Pécsi Kamarakórus
Vezényel: Tillai Aurél

Hej, Büngözsdi Bandi (Petőfi Sándor)
Huszt (Kölcsey Ferenc)
Isten csodája (Petőfi Sándor)

ELŐADÓ

Bartók Béla Férfiakar
Vezényel: Lakner Tamás

Békesség-óhajtás – 1801. esztendő (Virág Benedek)
Este (Gyulai Pál)
Óda a muzsikához (William Collins és Shakespeare nyomán,
Kistétényi Melinda fordítása)

ELŐADÓ

Cantate Vegyeskar
Közreműködik: Kolonits Klára
Vezényel: Sapszon Ferenc

Szünet

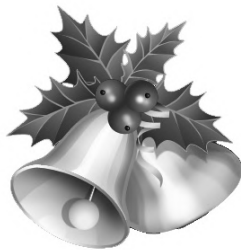
Budavári Te Deum

KÖZREMŰKÖDŐK:

Jakab Ildikó (szoprán), Balogh Eszter (alt),
Horváth István (tenor), Cser Krisztián (basszus)
Szegedi Bartók Béla Nőiakar, Debreceni Bárdos Lajos Leánykar,
Pécsi Kamarakórus, Cantate Vegyeskar
A Zeneakadémia Szimfonikus Zenekara és Kórusa
(karigazgató: Erdei Péter)
Vezényel: Erdei Péter

*A Magyar Kodály Társaság
tagjainak és barátainak
boldog, békés
Karácsonyi ünnepeket
és eredményes, jó egészségben töltendő
Új esztendőt kívánunk!*

MUSICA SACRA

Bárdos Lajos egyházi kórusműveit nyolckötetes sorozatban jelentettük meg. A köteteket most egyenként és csomagban is kedvezményesen megvásárolhatják.

EDITIO MUSICA BUDAPEST

Kérjük, hogy egyedi árajánlatért forduljon kiadónkhoz az alábbi elérhetőségek valamelyikén.

E-mailben: info@emb.hu telefonon: 06-1-2361-105